

OPOWIEŚCI NAPOLEOŃSKIE POGRANICZA ŚLĄSKO-SAKSOŃSKIEGO

NAPOLEONISCHE GESCHICHTEN AUS DER SÄCHSISCH-SCHLESISEN GRENZREGION
NAPOLEONIC TALES FROM THE SILESIAN-SAXON BORDER

Gmina Miejska
Bolesławiec

Schlesisch-Oberlausitzer
Museumsverbund

Partnerzy projektu składają serdeczne podziękowania Muzeum Ceramiki w Bolesławcu za pomoc w przygotowaniu i wydaniu publikacji.

Die Projektpartner bedanken sich ganz herzlich beim Muzeum Ceramiki in Bolesławiec für die Unterstützung bei der Vorbereitung und Herausgabe der Publikation.

The project partners would like to thank the Museum of Ceramics in Bolesławiec for their contribution in preparing and producing the publication.

OPOWIEŚCI NAPOLEOŃSKIE POGRANICZA ŚLĄSKO-SAKSOŃSKIEGO

NAPOLEONISCHE GESCHICHTEN AUS DER SÄCHSISCH-SCHLESISEN GRENZREGION
NAPOLEONIC TALES FROM THE SILESIAN-SAXON BORDER

Bolesławiec 2021

ISBN 978-83-64757-39-6

Spis treści / Inhaltsverzeichnis / Table of Contents

Projekt „Opowieści napoleońskie pogranicza polsko-saksońskiego” / Projekt „Napoleonische Geschichten aus der sächsisch-polnischen Grenzregion“ / Project "Napoleonic tales from Polish-Saxon border"	6
Zbiory z epoki napoleońskiej w bolesławieckim muzeum / Objekte der napoleonischen Epoche in den Sammlungen des Museums in Bolesławiec / Collections from the Napoleonic era in the Bolesławiec museum	11
Zbiory z epoki napoleońskiej w Dorfmuseum Markersdorf / Objekte aus der napoleonischen Epoche im Dorfmuseum Markersdorf / Napoleonic era collections at the Dorfmuseum Markersdorf	16
Odważna bolesławianka / Mutige Bunzlauerin / A brave Boleslavian	22
Partyzanci w służbie króla / Partisanen im Dienst des Königs / Guerillas in the king's service	24
Napoleon w Bolesławcu / Napoleon in Bunzlau / Napoleon in Bolesławiec	26
Śmierć marszałka Kutuzowa / Der Tod von Marschall Kutusow / Marshal Kutuzov's death	30
Car rosyjski w Bolesławcu / Der russische Zar in Bunzlau / The Russian tsar in Bolesławiec	33
Pomnik nagrobny marszałka Kutuzowa / Grabdenkmal für Marschall Michail I. Golenischtschew-Kutusow / Kutuzov's tombstone monument	35
Odezwa z Królewskiego Sierocińca / Aufruf aus dem Königlichen Waisenhaus / An appeal from the Royal Orphanage	36
Obraz „Bolesławieckie dzieci“ Carla von Marra / Das Gemälde „Bunzlauer Kinder“ von Carl Marr / The “Children of Bolesławiec” painting	39
Bolesławiec twierdzą napoleońską / Bunzlau als Festung Napoleons / Bolesławiec as a Napoleonic fortress	40
Bolesławiec w ogniu ofensywy / Bunzlau im Angriffsfeuer / Bolesławiec on fire	45
Pomniki żołnierzy rosyjskich / Denkmäler für russische Soldaten / Monuments of Russian soldiers	48
Walki przy przeprawie przez Bóbr / Kämpfe bei der Überschreitung des Bobers / Fights at the crossing over the Bóbr River	51
Drugi pomnik dla Kutuzowa / Zweites Denkmal für Kutusow / The second monument for Kutuzov	52
100 lat po kampanii 1813 r. / 100 Jahre nach der Kampagne von 1813 / 100 years after the 1813 campaign	54

Dostojni goście w Reichenbachu / Hohe Gäste in Reichenbach / The noble guests in Reichenbach	58
Napoleon w Reichenbachu / Napoleon in Reichenbach / Napoleon in Reichenbach	60
Bitwa pod Reichenbachem / Schlacht bei Reichenbach / The Battle of Reichenbach	63
Polska szarża pod Reichenbachem / Polnische Kavallerie bei Reichenbach / Polish cavalry at Reichenbach	65
Wzgórze Töpferberg pod Reichenbachem / Der Töpferberg bei Reichenbach / The Töpferberg Hill near Reichenbach	66
Ranny marszałek Duroc / Die Verwundung von Marschall Duroc / The wounded marshall Duroc	69
Śmierć przyjaciela / Der Tod eines Freundes / The death of a friend	70
Kamień i tablica pamiątkowa ku czci marszałka Duroca / Gedenkstein und Tafel für Marschall Duroc / Memorial stone and plaque dedicated to Marshall Duroc	73
Generał François Joseph Kirgener / François Joseph Kirgener / General François Joseph Kirgener	77
Generał Jean Pierre Joseph Bruguière, zwany Bruyère / Jean Pierre Joseph Bruguière, genannt Bruyère / Jean Pierre Joseph Bruguière, known as Bruyère	78
Wzgórze Hoterberg w Holtendorfie / Der Hoterberg in Holtendorf / The Hoterberg Hill in Holtendorf	81
Lasek Armatni / Kanonenbusch / The Cannon Grove	82
Most Napoleoński w Reichenbachu / Napoleonbrücke bei Reichenbach / The Napoleonic Bridge in Reichenbach	85
Ludność w czasach wojny / Bevölkerung und Krieg / The population in the times of war	88
Napoleon Bonaparte	94
Car Aleksander I Romanow / Zar Alexander I. Romanow / Tsar Alexander I Romanov	95
Michaił Ilłarionowicz Kutuzow / Michail I. Golenischtschew-Kutusow / Mikhail Illarionovich Kutuzov	97
Gebhard Leberecht von Blücher	98
Auguste Frédéric Louis Viesse de Marmont	99
Géraud Christophe Michel Duroc	100
François Joseph Kirgener	101

© His
© His

or

I see the tree
out of the tree

~~Nathaniel~~
Nathaniel
Boromeus

Projekt „Opowieści napoleońskie pogranicza polsko-saksońskiego”
Projekt „Napoleonische Geschichten aus der sächsisch-polnischen Grenzregion“
Project "Napoleonic tales from Polish-Saxon border"

Popiersie Napoleona Bonaparte, brąz i marmur, XIX/XX w. / Büste von Napoleon Bonaparte, Bronze und Marmor, 19./20. Jh. / Napoleon's bust, bronze and marble, 19th/20th century

Ze względu na położenie w centrum Europy oraz sieć dobrze utrzymanych połączeń drogowych obszar Śląska i Saksonii w czasie kampanii napoleońskiej był miejscem wielu operacji strategicznych, walk i potyczek. W związku z tym przez te tereny niejednokrotnie przemieszczały się wojska obu stron konfliktu. Po wydarzeniach z okresu kampanii napoleońskiej w przestrzeni Bolesławca, Reichenbachu i Markersdorfu zachowało się wiele historycznych pamiątek – budynków, tablic

Piotr Roman – wiceprezydent Federacji Miast Napoleońskich, prezydent Miasta Bolesławiec, Orebic 2016 / Vizepräsident des Bundes der europäischen Napoleonstädte, Oberbürgermeister der Stadt Bolesławiec, Orebic 2016 / Vicepresident, The European Federation of the Napoleonic Cities, Mayor of Bolesławiec, Orebic 2016

Dank ihrer günstigen Lage in Zentraleuropa und der hervorragend ausgebauten Verkehrsverbindungen wurden Sachsen und Schlesien in der Zeit der napoleonischen Kriege zur Kulisse für strategische Handlungen, zahlreiche Schlachten, Gefechte und Truppenbewegungen. Französische und alliierte Armeen zogen mehrmals durch das Land. Die hier stattgefundenen Ereignisse hinterließen in der Umgebung von Bunzlau, Reichenbach und Markersdorf viele historische Andenken

Due to its location in Central Europe and to the network of well-maintained roads, the areas of Silesia and Saxony were the stage of many strategic activities during the Napoleonic campaign, with many battles and skirmishes. Both French units and those of their enemies marched through these geographic areas many times. Numerous memorial artefacts were left after those historical events in the local spaces of Bolesławiec, Reichenbach and Markersdorf – including buildings,

Rekonstrukcja bitwy o Bolesławiec – spektakl historyczny, 2013 / Nachstellung der Schlacht um Bunzlau – ein historisches Spektakel, 2013 / Reenactment of the battle of Bolesławiec – a historical performance, 2013

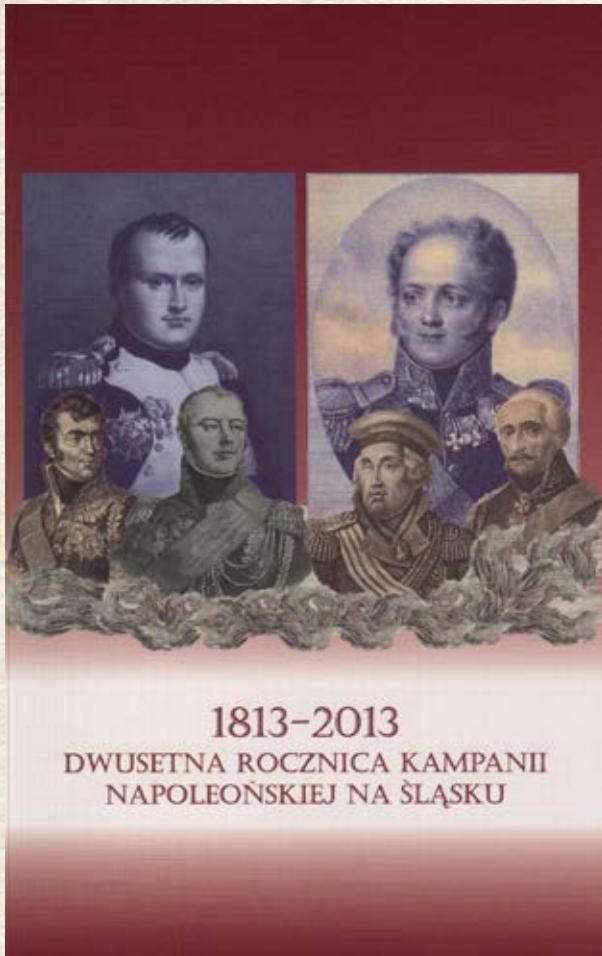
Międzynarodowa konferencja naukowa „200 lat epopei napoleońskiej”, 2013 / Internationale Konferenz „200 Jahre napoleonisches Epos”, 2013 / International Scientific Conference “200 years of the Napoleonic epic”, 2013

Hans-Peter Struppe, Laura Scherwitzl i Olga Dribas. Odczyt sceniczny pt. „Napoleon i kobiety” w napoleońskim roku jubileuszowym w zamku w Krobnitz / Hans-Peter Struppe, Laura Scherwitzl und Olga Dribas, Szenische Lesung „Napoleon und die Frauen“ im napoleonischen Jubiläumsjahr 2021 auf Schloss Krobnitz / Hans-Peter Struppe, Laura Scherwitzl and Olga Dribas. Performative lecture "Napoleon and women" at the Krobnitz castle in the Napoleonic jubilee year

Ekspozycja „1813-2013. Dwusetna rocznica kampanii napoleońskiej na Śląsku 1813 r.”, Dział Historii Miasta bolesławieckiego muzeum, 2013 / Sonderausstellung „1813-2013. 200-jähriges Jubiläum der napoleonischen Kampagne von 1813 in Schlesien” in der stadtgeschichtlichen Abteilung des Museums in Bolesławiec, 2013 / Temporary exhibition „1813-2013. Bicentenary of the Napoleonic campaign in Silesia”. City History Department of the Bolesławiec museum, 2013

Publikacja pokonferencyjna „1813-2013 Dwusetna rocznica kampanii napoleońskiej na Śląsku”, red. J. Maroń, G. Strauchold, A. Olejniczak, 2013 / „1813-2013. 200-jähriges Jubiläum der napoleonischen Kampagne in Schlesien“ Beiträge zu einer internationalen wissenschaftlichen Konferenz in Bolesławiec am 6. September 2013, Redaktion J. Maroń, G. Strauchold, A. Olejniczak, 2013 / Post-conference publication “1813-2013. Bicentenary of the Napoleonic campaign in Silesia. Materials of the international scientific session organised in Bolesławiec on September 6, 2013”, J. Maroń, G. Strauchold, A. Olejniczak (Eds.), 2013

Ekspozycja „1813-2013. Dwusetna rocznica kampanii napoleońskiej na Śląsku 1813 r.”, Dział Historii Miasta bolesławieckiego muzeum, 2013 / Sonderausstellung „1813-2013. 200-jähriges Jubiläum der napoleonischen Kampagne von 1813 in Schlesien” in der stadtgeschichtlichen Abteilung des Museums in Bolesławiec, 2013 / Temporary exhibition “1813-2013. Bicentenary of the Napoleonic campaign in Silesia”. City History Department of the Bolesławiec museum

Sala napoleońska, wystawa stała Działu Historii Miasta bolesławieckiego muzeum, 2021 / Präsentation zum Thema Napoleon, Dauerausstellung der stadtgeschichtlichen Abteilung des Museums in Bolesławiec, 2021 / Napoleonic room, permanent exhibition in the City History Department of the Bolesławiec museum, 2021

ADAM FALTYN • ANDRZEJ OLEJNICZAK

BOLESŁAWIECKIE EPIZODY WOJEN NAPOLEOŃSKICH

Komiks „Bolesławieckie epizody wojen napoleońskich”, A. Faltyn, A. Olejniczak, 2012 / Comicheft „Bunzlauer Episoden aus den napoleonischen Kriegen”, A. Faltyn, A. Olejniczak, 2012 / Comic book “Bolesławiec Episodes of the Napoleonic Wars”, A. Faltyn, A. Olejniczak, 2012

i pomników, które upamiętniają ważne postaci i ciekawe wydarzenia. Projekt „Opowieści napoleońskie pogranicza polsko-saksońskiego”, realizowany przez Gminę Miejską Bolesławiec i Schlesisch-Oberlausitzer Museumsverbund gGmbH, stanowi kontynuację współpracy obu partnerów, którzy do tej pory zorganizowali wiele wystaw, konferencji i pokazów historycznych oraz wydali kilka publikacji poświęconych tematyce wojen napoleońskich. Obecnie realizowane wspólne przedsięwzięcie jest też dla niemieckiego partnera pierwszym krokiem do włączenia się w szerokie działania Europejskiej Federacji Miast Napoleońskich.

Federacja, kierowana przez prezydenta Charlesa Bonaparte, zrzesza obecnie 53 miasta członkowskie i 48 miast partnerskich z kilkunastu krajów, skupionych w lokalnych komitetach pilotażowych. Bolesławiec od 2016 r. jest siedzibą Lokalnego Komitetu Sterującego, a prezydent miasta – Piotr Roman pełni funkcję wiceprezydenta Europejskiej Federacji Miast Napoleońskich. Organizacja realizuje wiele projektów z dziedziny turystyki, kultury i badań naukowych, a jednym z jej najważniejszych zadań jest poszerzanie oficjalnego szlaku Destination Napoleon, który otrzymał certyfikat Rady Europy jako Europejski Szlak Kulturowy. Wspólne działania Gminy Miejskiej Bolesławiec i Schlesisch-Oberlausitzer Museumsverbund gGmbH nie ograniczają się dzięki temu do dwustronnej współpracy, ponieważ tworzą nowe perspektywy dla realizacji kolejnych projektów z zakresu turystyki historycznej we współpracy z partnerami z Polski, Niemiec i innych krajów europejskich.

– Gebäude, Tafeln und Denkmäler, die an wichtige Persönlichkeiten und interessante Begebenheiten erinnern.

Das Projekt „Napoleonische Geschichten aus der sächsisch-polnischen Grenzregion“ ist ein gemeinsames Projekt der Stadtgemeinde Bolesławiec und der Schlesisch-Oberlausitzer Museumsverbund gGmbH. Beide Partner setzen damit ihre bisherige Zusammenarbeit fort, bei der bereits mehrere Ausstellungen, Konferenzen, Präsentationen, aber auch Publikationen zum Thema der napoleonischen Kriege entstanden sind. Das aktuell gemeinsam durchgeführte Projekt ist der erste Schritt des deutschen Partners auf seinem Weg in die Mitgliedschaft im Bund der europäischen Napoleonstädte.

Der Bund, unter der Leitung von Präsident Charles Bonaparte, vereinigt aktuell 53 Mitgliedstädte sowie 48 Partnerstädte aus mehreren Ländern, die vor Ort durch Komitees betreut werden. Bolesławiec ist seit 2016 Sitz eines Lokalen Steuerungskomitees, der Präsident der Stadt – Piotr Roman – ist der Vizepräsident des Bundes der napoleonischen Städte. Die Organisation führt viele Projekte aus den Bereichen Touristik, Kultur und Forschung durch. Eines ihrer wichtigsten Anliegen ist der Ausbau der offiziellen Route Destination Napoleon, einer zertifizierten „Kulturroute des Europarates“. Gemeinsame Aktivitäten der Stadtgemeinde Bolesławiec und der Schlesisch Oberlausitzer Museumsverbund gGmbH schaffen dank dessen nicht nur ein Netz gemeinsamer Zusammenarbeit, sondern auch neue Perspektiven für die Realisierung von weiteren Projekten mit Partnern aus Deutschland, Polen und anderen europäischen Ländern.

plaques and monuments to commemorate important people and facts. The project of „Napoleonic tales from the Polish-Saxon borderland“ implemented by the City Commune of Bolesławiec and Schlesisch-Oberlausitzer Museumsverbund gGmbH builds upon the many years of cooperation by both partners, who have so far organised many exhibitions, conferences and historical shows, and published several books dedicated to the subject of Napoleonic wars. For the German partner, the current joint endeavour is also the first step towards inclusion in the broad activities of the European Federation of Napoleonic Cities.

The Federation, headed by president Charles Bonaparte, is currently bringing together 53 member towns and 48 partner towns from several countries, divided into local pilot committees. Bolesławiec has been hosting the Local Steering Committee since 2016 and the city's mayor – Piotr Roman – also serves the role of the vice-president of the European Federation of Napoleonic Cities. The organisation is now implementing a range of projects in the areas of tourism, culture and scientific research, and one of its main tasks is the broadening of the official Destination Napoleon route, which received the Council of Europe certificate as a European Cultural Route. Common activities of the Bolesławiec City Commune and of the Schlesisch-Oberlausitzer Museumsverbund gGmbH are thus creating not just a network of bilateral cooperation, but also new perspectives for implementation of further projects in historical tourism, together with partners from Poland, Germany and other European countries.

Scena z bitwy pod Lipskiem w 1813 r., grafika, ok. 1820 r. / Szene aus der Völkerschlacht bei Leipzig 1813, Graphik, um 1820 / A scene from the Battle of Leipzig in 1813, graphic art, ca. 1820

Zbiory z epoki napoleońskiej w bolesławieckim muzeum

Objekte der napoleonischen Epoche in den Sammlungen des Museums in Bolesławiec

Collections from the Napoleonic era in the Bolesławiec museum

Tworzona od podstaw kolekcja związana z epoką napoleońską w Bolesławcu i na Śląsku obejmuje obecnie zbiór broni, grafik, mebli i elementów wyposażenia żołnierzy. Do najciekawszych eksponatów należy francuski pałasz kirasjerów, wykonyany w cesarskiej wytwórni w Klingenthal w 1813 r., oraz dwie szable francuskiej lekkiej kawalerii: jedna z okresu rewolucyjnego, druga z początku XIX w. – model AN XI. Z broni palnej warto wymienić angielski karabin skałkowy Brown Bess, który był używany również przez pruską Landwehrę w 1813 r. oraz francuski pistolet skałkowy model AN XIII z wytwórni w Saint Étienne. Wśród innych

Die relativ junge Sammlung von Objekten aus der napoleonischen Epoche in Bunzlau und Schlesien, umfasst gegenwärtig Waffen, Grafiken, Möbel und Elemente der Soldatenausrüstung. Zu den interessantesten Exponaten gehört ein französischer Kürassierpallasch, hergestellt 1813 in der kaiserlichen Blankwaffenmanufaktur in Klingenthal, sowie zwei Säbel der französischen leichten Kavallerie. Der erste stammt aus der Zeit der Revolution, der andere ist ein Modell AN XI vom Anfang des 19. Jh. Erwähnenswert unter den Schusswaffen sind: ein britisches Steinschloss-Infanterie-Gewehr Brown Bess, das auch bei der preußischen Land-

The collection related to the Napoleonic times in Bolesławiec and Silesia has been put together from scratch. It now encompasses weaponry, prints, furniture and troops equipment items. The most interesting exhibits include a French cuirassier broadsword, made at the imperial factory in Klingenthal in 1813, as well as two sabres of the French light cavalry: one from the French Revolution period and the other from the early XIXth century – the AN XI model. Among firearms, those worthy of particular attention include: an English Brown Bess flintlock rifle, also used by the Prussian Landwehra in 1813, a French flintlock pistol

Pistolet skałkowy typu francuskiego, model AN XIII, 1. ćw. XIX w. / Französische Steinschlosspistole, Modell AN XIII, 1. Viertel 19. Jh. / French flintlock pistol, model AN XIII, 1st quarter 19th century

Cesarz Napoleon I z dowódcami, grafika, 2. poł. XIX w. / Kaiser Napoleon I. und seine Generäle, Graphik, 2. H. 19. Jh. / Emperor Napoleon I with his commanders, graphic art, 2nd half 19th century

militariów na szczególną wyróżnienie zasługuje kolekcja kilkudziesięciu pocisków armatnych z przełomu XVIII i XIX w. obejmująca kule pełne oraz granaty i bomby wypełniane czarnym prochem. Największa z nich to bomba moździerzowa kalibru 10,8 cala o wadze 50 kg. Zbiór grafik prezentuje sceny z udziałem czołowych postaci epoki. Są wśród nich Napoleon, car Aleksander I, generał Blücher i żołnierze napoleońscy. Do najciekawszych należą: grafika francuska przedstawiająca wkroczenie Francuzów do Moskwy w 1812 r., scena zwycięstwa księcia Hieronima Bonaparte nad Prusakami pod murami Wrocławia w 1807 r. oraz plan bitwy nad Kaczawą w 1813 r.

wehr Verwendung fand, sowie eine französische Steinschloss-Pistole AN XIII aus der Schusswaffenmanufaktur in Saint Étienne. Im Militariabestand befindet sich auch eine große Sammlung von Kanonengeschossen von der Wende vom 18. zum 19. Jh., unter anderem massive Kanonenkugeln sowie Granaten und Bomben, die mit Schwarzpulver gefüllt sind. Das größte Geschoss ist eine Mörserkugel mit einem Durchmesser von 10,8 Zoll und einem Gewicht von 50 kg. Die Grafiksammlung zeigt Szenen unter der Beteiligung der wichtigsten Persönlichkeiten der Epoche: Napoleon, Zar Alexander I, General Blücher und verschiedene napoleonische Soldaten. Zu den interessantesten Motiven gehört eine französische Grafik mit der Darstellung des Einmarsches der Franzosen in Moskau 1812, des Weiteren Fürst Jérôme Bonaparte bei seinem Sieg über die Preußen in Breslau 1807 sowie ein Plan der Schlacht an der Katzbach 1813.

(model AN XIII) from the factory in Saint Étienne. Another military exhibit that merits particular attention is the collection of several dozen cannonballs from the turn of 18th and 19th centuries. Those include full cannonballs, as well as grenades and bombs filled with black gunpowder. The biggest of those is a mortar bomb of a 10,8 inch calibre, weighing 50 kilograms. The graphic art collection presents scenes with the main historical figures of that epoch. There are depictions of Napoleon, Tsar Alexander I, General Blücher and Napoleonic soldiers. The most interesting ones include a French print representing the entry of Napoleon's army to Moscow in 1812; the scene of Prince Girolamo Bonaparte winning over Prussians at the city walls of Wrocław in 1807, as well as a plan of the Battle of Katzbach in 1813.

Sala napoleońska, wystawa stała Działu Historii Miasta bolesławieckiego muzeum, 2021 / Präsentation zum Thema Napoleon, Dauerausstellung der stadtgeschichtlichen Abteilung des Museums in Bolesławiec, 2021 / Napoleonic room, permanent exhibition in the City History Department of the Bolesławiec museum, 2021

Francuskie pistolety skałkowe, model AN XIII, 1 kw. XIX w. oraz rosyjski pistolet skałkowy, wzór 1808, Tula 1813 / Französische Steinschlosspistolen, Modell AN XIII, 1. Viertel 19. Jh. und russische Steinschlosspistole, Modell von 1808, Tula 1813 / French flintlock pistols, model AN XIII, 1st quarter 19th century, and Russian flintlock pistol, model 1808, Tula 1813

„Napoleon przekraczający Przełęcz Świętego Bernarda w 1800 roku”, grafika, L. G. Sichling, wg obrazu J. L. Davida, lata 30.-40. XIX w. / „Bonaparte auf dem Großen St. Bernhard 1800”, Graphik von L. G. Sichling nach einem Gemälde von Jacques Louis David, 1830er/40er Jahre / “Napoleon crossing St. Bernard's Pass in 1800”, graphic art by Lazarus Gottlieb Sichling after a painting by Jacques Louis David, 1830s/40s

Napoleon i książę Poniatowski po bitwie pod Lipskiem w 1813 r., grafika, A. Fleischmann, przed 1850 / Napoleon und Poniatowski nach der Schlacht bei Leipzig 1813, Graphik, A. Fleischmann, vor 1850 / Napoleon and Prince Poniatowski after the Battle of Leipzig in 1813, graphic art by Andreas Fleischmann, before 1850

Scena z bitwy pod Pruską Iławą z 7-8 lutego 1807 r., grafika, L. Massard, M. Jöl, Paryż 1837 / Szene aus der Schlacht bei Preußisch Eylau am 7./8. Februar 1807, Graphik, L. Massard und M. Jöl, Paris 1837 / A scene from the Battle of Eylau on February 7-8, 1807, graphic art, Léopold Massard, Martinet Jöl, Paris 1837

Królowa Luiza i książę Blücher podczas balu w zamku królewskim w Berlinie, grafika, XIX w. / Königin Luise von Preußen und Fürst Blücher bei einem Ball im Königlichen Schloss in Berlin, Graphik, 19. Jh. / Queen Louise and Prince Blücher during the ball at the king's castle in Berlin, graphic art, 19th century

Napoleoński gwardzista – grenadier, grafika, 1936-1940 / Ein Grenadier der napoleonischen Armee von 1805, Graphik, 1936-1940/ A Napoleonic guardsman – grenadier, graphic art, 1936-1940

Zbiory z epoki napoleońskiej w Dorfmuseum Markersdorf

Objekte aus der napoleonischen Epoche im Dorfmuseum Markersdorf

Napoleonic era collections at the Dorfmuseum Markersdorf

W Dorfmuseum Markersdorf znajdują się liczne pamiątki z działań wojennych epoki napoleońskiej, które przez lata odkrywane były przez mieszkańców na okolicznych polach. Są to przede wszystkim podkowy i kule armatnie. Szczególnym eksponatem w skansenie jest makieta bitwy nad Kaczawą w 1813 r. w której generał Blücher zwyciężył armię francuską. Makieta prezentowana jest aktualnie w zamku w Krobnitz.

Na wyróżnienie zasługuje również kolekcja akwareli i kolorowanych rysunków tuszem, wykonanych przez artystę z Markersdorfu, Siegfrieda Kadena (ur. 1942 r.). Przedstawiają one motywy z wojen napoleońskich. Kolekcja poddawana jest aktualnie zabiegom konserwatorskim, po czym ponownie zostanie udostępniona zwiedzającym. Wkrótce na parterze w budynku dawnej szkoły powstanie „Izba napoleońska” poświęcona wydarzeniom 1813 r.

Im Dorfmuseum Markersdorf befinden sich zahlreiche Bodenfunde, welche von den Bewohnern in den Jahren nach den Kampfhandlungen auf den umliegenden Feldern gesammelt wurden. Dazu gehören unter anderem Hufeisen und Kanonenkugeln.

Ein besonderes Objekt stellt das große Diorama der berühmten Schlacht an der Katzbach 1813 dar, in der General Blücher die französischen Truppen besiegte. Es befindet sich aktuell im Schloss Krobnitz.

Interessant ist auch eine Sammlung von Aquarellen und aquarellierte Tuschezeichnungen, die der Markersdorfer Künstler Siegfried Kaden geschaffen hat. Sie zeigen Motive aus den napoleonischen Kriegen. Die Werke befinden sich aktuell in konservatorischer Behandlung, danach sollen sie dem Publikum wieder präsentiert werden: Im Erdgeschoss der „Alten Schule“ auf dem Gelände des Dorfmuseums Markersdorf entsteht demnächst ein besonderes „Napoleon-Zimmer“ zum Andenken an die Geschehnisse des Jahres 1813.

Dorf museum Markersdorf gathers numerous memorabilia of the military activities in the Napoleonic era, discovered by locals over the years in the fields of the close neighbourhood. These include first of all horseshoes and cannonballs. A special exhibit in the open-air part of the museum is the model of the Battle of Katzbach (1813), where General Blücher triumphed over the French army. At present, the model is exhibited at the Krobnitz castle.

Another item worth a special mention is the collection of watercolours and coloured ink drawings made by a local Markersdorf artist, Siegried Kaden (born 1942). They all represent various motifs from the Napoleonic wars. At the moment, the collection is undergoing conservation works, after which it will be presented to visitors again. On the ground floor of the former school building, a “Napoleonic room” is soon to be created, dedicated to the memory of the events of 1813.

Dom mieszkalny w Dorfmuseum Markersdorf / Wohnhaus im Dorfmuseum Markersdorf / A living house at the Dorfmuseum Markersdorf

Fragment dioramy z przedstawieniem bitwy nad Kaczawą, Bundesgruppe Liegnitz - Stadt und Land - e.V., po 1945 / Ausschnitt aus einem Zinnfiguren-Diorama mit der Darstellung der Schlacht an der Katzbach, Bundesgruppe Liegnitz - Stadt und Land - e.V., nach 1945 / Fragment of a diorama depicting the Battle of Katzbach, Bundesgruppe Liegnitz - Stadt und Land - e.V., after 1945

Cynowe figurki z serii „Napoleon przy łożu śmierci Duroca“ wg grafiki, lata 90. XX w. / Zinnfiguren aus der Serie „Napoleon am Sterbelager des Großmarschalls Duroc“ nach einem Bild, 1990er Jahre / Tin figurines from the series "Napoleon at Duroc's deathbed" after a graphic art, 1990s

Fragment dioramy z przedstawieniem bitwy nad Kaczawą, Bundesgruppe Liegnitz - Stadt und Land - e.V., po 1945 / Ausschnitt aus einem Zinnfiguren-Diorama mit der Darstellung der Schlacht an der Katzbach, Bundesgruppe Liegnitz - Stadt und Land - e.V., nach 1945 / Fragment of a diorama depicting the Battle of Katzbach, Bundesgruppe Liegnitz - Stadt und Land - e.V., after 1945

© His
© His

or

I see the tree
out of the tree

~~Nephel~~
Nephel
Bongard

Scena załadunku kasy wojennej odebranej generałowi Brun przez Rosalie von Bonin, rys. R. Knötel, 1906 / Verladen der französischen Kriegskasse, die General Brun durch Rosalie von Bonin abgenommen wurde, Zeichnung R. Knötel, 1906 / Loading of the army coffer taken from General Brun by Rosalie von Bonin, drawing by R. Knötel, 1906

Odważna bolesławianka / Mutige Bunzlauerin / A brave Boleslavian

Rosalie von Bonin, żona pruskiego oficera posiadającego majątek ziemski w Łące, przyczyniła się do wzięcia w niewolę generała Jeana Bruna. Francuski dowódca, jadący z Włoch w asyście niewielkiego oddziału, zatrzymał się 7 lutego 1807 r. w bolesławieckiej gospodzie „Pod trzema lipami”, przebudowanej w 1826 r. na hotel „Fürst von Blücher”. W tym samym czasie dzielna bolesławianka przybyła do miasta w eskorcie pruskich żołnierzy, porucznika Schradera i czterech kawalerzystów z oddziału przydzielonego jej przez księcia pszczyńskiego do pomocy w pobraniu należnych królowi pruskiemu pieniędzy z kasy miejskiej. Prusacy wraz z Rosalie, dowiedziawszy się o przyjeździe napoleońskiego generała, udali się natychmiast do jego kwater i aresztowali go z zaskoczeniem, znajdując przy więźniu kasę wojskową z ogromną sumą 70 tysięcy talarów. Zgodnie z przekazem kronikarskim szabłę złożoną przez jeńca na znak poddania odebrała sama pani von Bonin.

Rosalie von Bonin, Ehefrau des preußischen Stabsoffiziers Heinrich von Bonin, der ein Gut in Wiesau besaß, war maßgebend an der Verhaftung des französischen Generals Brun beteiligt. Brun kam gerade aus Italien in Begleitung einer kleinen Soldatentruppe. Am 7. Februar 1807 hielt er in der Gaststätte „Drei Linden“, seit 1826 Hotel „Fürst von Blücher“, in Bunzlau. Zur gleichen Zeit traf die mutige Bunzlauerin in Begleitung von Lieutenant Schrader und vier Kavalleristen in der Stadt ein. Die preußische Eskorte wurde ihr vom Fürsten von Pleß zur Verfügung gestellt, damit sie für den preußischen König Gelder aus der Stadtkasse einzutreiben konnte. Die Preußen und Rosalie erfuhren von der Ankunft des französischen Generals. Sie drangen überraschend in sein Quartier ein und verhafteten ihn. Dabei konnten 70.000 Taler aus der französischen Kriegskasse erbeutet werden, die der General mit sich führte. Nach der Überlieferung musste der Gefangene als Zeichen der Kapitulation seinen Säbel übergeben, der von Rosalie von Bonin persönlich entgegengenommen wurde.

Rosalie von Bonin, the wife of a Prussian officer who owned a land estate in Łąka, contributed to the capture of General Jean Brun. The French commander, traveling from Italy with a small army unit, stopped on February 7, 1807 at the Bolesławiec inn “Under the three linden trees”, converted into the “Fürst von Blücher” hotel in 1826. At the same time, the brave woman from Bolesławiec came to the city escorted by Prussian soldiers, lieutenant Schrader and four cavalrymen from the unit assigned to her by the prince of Pszczyna in order to help in collecting the money due to the Prussian king from the municipal treasury. The Prussians and Rosalie, having learned about the Napoleon’s general arriving, entered his quarters and arrested him by surprise. The prisoner was found with an army coffer containing a huge sum of 70,000 thalers. According to chronicles, Mrs. von Bonin herself took the sabre from the prisoner as a sign of surrender.

Partyzanci w służbie króla / Partisanen im Dienst des Königs / Guerillas in the king's service

Po bitwach pod Jeną i Auerstedt wojska francuskie zdobyły ogromną przewagę i przejęły kontrolę nad niemal całym terenem Prus. Bolesławiec, podobnie jak inne miasta, obłożony został licznymi kontrybucjami, podatkami i nakazami zaopatrzenia w żywność. Jednak nie tylko armia napoleońska zmuszała mieszkańców do wysokich świadczeń. Zobowiązania z czasów pokoju egzekwowały od miast także niewielkie oddziały pruskie, prowadzące z okupantem wojnę partyzancką. Znana jest postać rotmistrza Negro, dowódcy oddziału kawalerii, aktywnie i z sukcesami prowadzącego wojnę podjazdową w zachodniej części Dolnego Śląska. 20 maja 1807 r. przeprowadził on atak na Bolesławiec, gdzie pod napoleońską eskortą przebywało ponad 100 pruskich jeńców. Negro uwolnił swoich rodaków, a wśród zdobytych łupów znalazł się między innymi wóz z pieniędzmi, należący do księcia Hieronima Bonaparte.

Während der Doppelschlacht bei Jena und Auerstedt erlitt die preußische Armee eine schwere Niederlage. Das französische Heer kontrollierte fast das gesamte preußische Gebiet. Bunzlau, wie auch anderen Städten, wurden zahlreiche Kontributionen und Steuern auferlegt, zudem musste die Stadt die Franzosen mit Lebensmitteln versorgen. Jedoch nicht nur die französische Armee zwang die Stadtbewohner zu hohen Abgaben. Aus Friedenszeiten bestehende Verpflichtungen setzten auch einige preußische Einheiten durch, die mit den Besatzern einen Partisanenkrieg führten. Überliefert ist die Geschichte von Rottmeister Negro, dem Anführer einer Kavallerietruppe, der rege und mit Erfolg einen Guerillakrieg im westlichen Teil Niederschlesiens führte. Am 20. Mai 1807 griffen seine Einheiten Bunzlau an, wo über 100 preußische Kriegsgefangene von Franzosen überwacht wurden. Negro befreite seine Landsmänner. Unter der Kriegsbeute befand sich unter anderem ein Wagen mit Geld, das dem Fürsten Jérôme Bonaparte gehörte.

After the battles of Jena and Auerstedt, the French army gained a huge advantage and took control of almost the entire territory of Prussia. Bolesławiec, like other cities, was burdened with numerous contributions, taxes and food supply orders. However, not only the Napoleonic army imposed such burdens on the townspeople. The peacetime obligations were also enforced by the few Prussian units that waged a guerrilla war with the occupiers. The figure of Captain Negro, commander of a cavalry unit, who actively and successfully waged a guerrilla war in the western part of Lower Silesia, is well known. On May 20, 1807, he launched an attack on Bolesławiec, targeting over 100 prisoners kept under Napoleonic escort. Negro freed his fellow countrymen, and among the captured loot there was a cart with money, belonging to Prince Jerome Bonaparte.

Kule armatne kalibru 12 funtów, Francja pocz. XIX w. / Kanonenkugeln, 12-Pfünder, Frankreich Anf. 19. Jh. / Cannonballs calibre 12 lb, France beginning of the 19th century

Panorama Bolesławca, grafika, k. XVIII w. / Panorama von Bunzlau, Graphik, E. 18. Jh. / Panorama of Bolesławiec, graphic art, late 18th century

Napoleon w Bolesławcu / Napoleon in Bunzlau / Napoleon in Bolesławiec

Cesarz Francuzów gościł w Bolesławcu pięciokrotnie. Po raz pierwszy przejeżdżał przez Bolesławiec, wracając z Tylży, kilka dni po zawarciu pokoju z Rosją i Prusami. Cesarz przybył 16 lipca 1807 r. późnym wieczorem, około godz. 22. Kolejny raz gościł w Bolesławcu, wyruszając na wojnę z Rosją, 29 maja 1812 r. Wjeżdżającego Napoleona powitały wówczas w mieście władze rejencji legnickiej i powiatu lwówecko-bolesławieckiego.

Kronikarze najwięcej uwagi poświęcają pobytowi cesarza podczas odwrotu z Rosji zimą 1812 r. Napoleon wracał do Francji, dla bezpieczeństwa podając się za hrabiego Caulaincourt, księcia Vicenzy. 13 grudnia, gdy dojeżdżała do Bolesławca, pękły jego sanie, co spowodowało przymusowy krótki pobyt w mieście. Cesarz zatrzymał się w gospodzie „Pod Czarnym Orłem”, mieszczacej się w skromnej barokowej kamienicy przy obecnej ul. Prusa 2, przebudowanej w 1809 r. na elegancki hotel. Napoleona poczęstowano śniadaniem i kawą podaną w niebieskiej filizance, która potem trafiła do zbiorów bolesławieckiego muzeum miejskiego. Gość podczas odpoczynku dyskutował z karczmarzem Zollerem, który nie wiedząc z kim rozmawia, odpowiadał szczerze na pytania dotyczące sytuacji w kraju, podatków, administracji i wojny. Im bardziej odpowiedzi oberżysty były nieprzyjemne, tym więcej cesarz zadawał pytań, by w końcu podsumować: „On ma rację, więcej rozumie niż wielu ważnych ludzi. Nie jest dworakiem”. Wieczorem władcę wyruszył w dalszą drogę.

Kolejne wizyty Napoleona w mieście miały miejsce podczas kampanii wiosennej 1813 r. Cesarz wraz ze swoimi oddziałami wkroczył do Bolesław-

Napoleon Bonaparte weilte fünf Mal in Bunzlau. Zum ersten Mal auf der Rückreise aus Tilsit, am 16. Juli 1807 gegen 22.00 Uhr, einige Tage nach der Unterzeichnung der Friedensverträge mit Russland und Preußen. Sein zweiter Aufenthalt in Bunzlau fiel auf den 29. Mai 1812, als der Kaiser unterwegs nach Russland war. Bei seinem Eintreffen wurde er von Vertretern der Regierungsbezirke Liegnitz und Löwenberg-Bunzlau begrüßt.

Die größte Aufmerksamkeit kommt seinem Aufenthalt in der Stadt während des Rückzugs aus Russland im Winter 1812 zu. Auf dem Weg nach Frankreich reiste Napoleon unter dem Namen Marquis de Caulaincourt, Herzog von Vicenza. Am 13. Dezember, kurz vor Bunzlau, brach sein Schlitten, sodass er gezwungen war, eine kurze Pause in der Stadt einzulegen. Der Kaiser begab sich in die Gaststätte „Schwarzer Adler“, die sich in einem schlichten barocken Stadthaus an der heutigen Prusa-Str. 2 befand. 1809 wurde das Haus in ein elegantes Hotel umgebaut. Napoleon wurde mit Frühstück und Kaffee bewirtet, serviert in einer blauen Tasse, die später in die Sammlungen des städtischen Museums Eingang fand. Der Guest unterhielt sich mit dem Gastwirt Zoller, der in Unkenntnis, mit wem er tatsächlich sprach, ehrlich auf alle Fragen zur Situation im Land, zu Steuern, Verwaltung und Krieg antwortete. Je negativer die Antworten ausfielen, umso mehr hakte Napoleon nach. Am Ende stellte der Kaiser fest: „Recht hat er, versteht so Einiges mehr, als manch wichtiger Mensch. Ist ja auch kein Höfling [...]“ Gegen Abend setzte Napoleon seine Reise fort.

Weitere Besuche in der Stadt fanden während

The French emperor visited Bolesławiec five times. He traveled through Bolesławiec for the first time, returning from Tilsit, a few days after making peace with Russia and Prussia. The emperor arrived on July 16, 1807, late in the evening, around 10 pm. He visited Bolesławiec again, setting off for the war with Russia, on May 29, 1812. The entering Napoleon was then greeted in the city by the authorities of the Legnica region and the Lwówek-Bolesławiec district.

Chroniclers pay the most attention to the emperor's stay during the retreat from Russia in the winter of 1812. Napoleon was returning to France, pretending to be Count Caulaincourt, Prince of Vicenza, for safety reasons. On December 13, when he was commuting to Bolesławiec, his sleigh broke, which resulted in a forced short stay in the city. The emperor stayed at the “Under the Black Eagle” inn, located in a modest Baroque tenement house at today's 2 Prusa Street, rebuilt in 1809 into an elegant hotel. Napoleon was treated to breakfast and coffee, served in a blue cup which then went to the collection of the Bolesławiec museum. During his break, the guest was discussing with the innkeeper Zoller, who, not knowing who he was talking to, answered all questions with honesty, including those about the country's politics, taxes, administration and war. The more unpleasant the innkeeper's answers were, the more the emperor asked questions to finally conclude: “He's right, he understands more than many important people. He is not a courtier”. In the evening, the ruler continued his journey. Napoleon's next visits to the city took place during the spring

ca 25 maja i zatrzymał się tu do rana 27 maja, następnie wyruszył w kierunku Chojnowa. Ostatni raz Bonaparte był w mieście 7 czerwca 1813 r. Wra- cał wówczas do Drezna, już po podpisaniu zawieszenia broni w Pielaszkowicach.

der Frühlingskampagne 1813 statt. Der Kaiser und seine Truppen blieben vom Morgen des 25. bis zum Morgen des 27. Mai hier, danach reiste er Richtung Haynau weiter. Am 7. Juni 1813 hielt Napoleon sich zum letzten Mal in Bunzlau auf, auf dem Weg nach Dresden nach der Unterzeichnung des Waffenstillstandes in Pläswitz.

campaign of 1813. The emperor and his troops entered Bolesławiec on May 25th and stayed there until the morning of May 27, then set off towards Chojnów. The last time Bonaparte was in the city on June 7, 1813. He then was returning to Dresden, after signing the ceasefire in Pielaszkowice.

Dawna gospoda „Pod Czarnym Orłem”, miejsce postoju Napoleona w 1812 r., pocztówka / Ehemaliges Hotel „Zum Schwarzen Adler”, dort logierte Napoleon 1812, Postkarte / The old inn “Under the Black Eagle”, place of Napoleon’s sojourn in 1812, postcard

Odwrot z Rosji w 1812 r., grafika z cyklu „Historia Napoleona”, 1840 / Rückzug aus Russland 1812, Graphik aus dem Zyklus „Napoleons Geschichte”, 1840 / Retreat from Russia in 1812, graphic art from the „History of Napoleon” series, 1840

Miejsce śmierci marszałka Kutuzowa, obecnie budynek Działu Historii Miasta bolesławieckiego muzeum / Sterbeort von Marschall Kutusow, Gebäude der heutigen Abteilung für Stadtgeschichte des Muzeum Ceramiki / Place of Marshal Kutuzov's death, the building of the present-day City History Department of the Museum of Ceramics

Śmierć marszałka Kutuzowa / Der Tod von Marschall Kutusow / Marshal Kutuzov's death

Marszałek Michał I. Goleniszczev Kutuzow, książę smoleński, głównodowodzący wojskami rosyjskimi w kampaniach przeciwko Napoleonowi w latach 1812 i 1813 przybył do Bolesławca 18 kwietnia 1813 r. wraz z całym sztabem i dworem cara Aleksandra I. Już wtedy był ciężko chory na tyfus. Następnego dnia po południu udał się w dalszą drogę na zachód, lecz po przebyciu kilku kilometrów zmuszony był powrócić do miasta ze względu na stan zdrowia. Ulokowany został w klasycystycznej kamienicy handlarza solą majora Fryderyka von Marka przy obecnej ul. Kutuzowa 14. Jego stan pogarszał się mimo opieki czterech doskonałych lekarzy. Książę Kutuzow zmarł 28 kwietnia o godz. 21.35 w pokoju na I piętrze. Jego zabalsamowane ciało na początku maja uroczyście przewieziono w cynowej trumnie do Petersburga. W budynku, gdzie zmarł, po II wojnie światowej Rosjanie zorganizowali muzeum poświęcone jego osobie, a od 1995 r. uruchomiono w nim Dział Historii Miasta Muzeum Ceramiki.

Marschall Michail I. Golenischtschew-Kutusow, Fürst von Smolensk, Oberbefehlshaber der russischen Armee in den Kriegen gegen Napoleon in den Jahren 1812 und 1813, kam nach Bunzlau am 18. April 1813, zusammen mit dem gesamten Stab und dem Hof Zar Alexanders I. Bereits damals litt er schwer an Typhus. Am nächsten Nachmittag brach er in Richtung Westen auf, nach wenigen Kilometern jedoch zwang ihn sein Gesundheitszustand zur Rückkehr in die Stadt. Er wurde in dem klassizistischen Stadthaus des Salzhändlers Major Friedrich von Mark an der heutigen Kutuzow-Str. 14 untergebracht. Sein Zustand verschlechterte sich trotz der Behandlung durch vier anerkannte Ärzte. Kutusow starb am 28. April um 21:35 Uhr. Sein einbalsamierter Leichnam wurde Anfang Mai in einem Zinnsarg feierlich nach St. Petersburg überführt.

In dem Gebäude wurde von den Russen nach dem 2. Weltkrieg ein Museum zu seinen Ehren eingerichtet, seit 1995 befindet sich dort die stadtgeschichtliche Abteilung des Bunzlauer Keramikmuseums.

Marshal Mikhail I. Golenishtshev Kutuzov, Prince of Smolensk, commander-in-chief of the Russian army in campaigns against Napoleon in 1812 and 1813, arrived in Bolesławiec on April 18, 1813. He traveled along with the entire staff and court of Tsar Alexander I. He was already seriously ill with typhus. The next day in the afternoon he continued his westward journey, but after a few kilometres, due to his health condition, he was forced to return to the city. His quarters were set up in a classicist tenement house of the salt trader, Major Frederick von Mark, at today's 14 Kutuzow Street. His condition deteriorated despite the care of four excellent doctors. Prince Kutuzov died on April 28 at 9:35 pm in one of the first floor rooms. His embalmed body was solemnly transported to St. Petersburg in a tin coffin at the beginning of May. After World War II, in the building where Kutuzov died the Russians organised a museum dedicated to him. In 1995, the City History Department of the Bolesławiec museum was opened there.

Grafika przedstawiająca śmierć marszałka Kutuzowa / Tod des Marschalls Kutusow, Graphik / Graphic art depicting Marshal Kutuzov's death

ALEXANDER.I.
Kaiser von Russland

Car Aleksander I, grafika, Niemcy 1. poł. XIX w. / Zar Alexander I.,
Graphik, Deutschland 1. H. 19. Jh. / Tsar Alexander I, graphic art,
Germany 1st half of the 19th century

Car rosyjski w Bolesławcu / Der russische Zar in Bunzlau / The Russian tsar in Bolesławiec

Car Aleksander I przybył do Bolesławca 18 kwietnia 1813 r. Był witany uroczystie w ratuszu przez przedstawicieli władz powiatu i miasta. Zatrzymał się na nocleg w domu kupca Ernsta Jenke w Rynku, pod numerem 28 (w miejscu tym znajduje się obecnie restauracja „Stara Księgarnia”). Następnego dnia w godzinach porannych uczestniczył ze swymi dowódcami w prawosławnej mszy, którą odprawiono w jednym z budynków (prawdopodobnie w kaplicy) dawnego klasztoru dominikańskiego przy obecnej ulicy Teatralnej, zaadaptowanego po sekularyzacji w 1810 r. na miejską szkołę ewangelicką. Tego samego dnia po południu władca odjechał wraz z dworem w kierunku Görlitz.

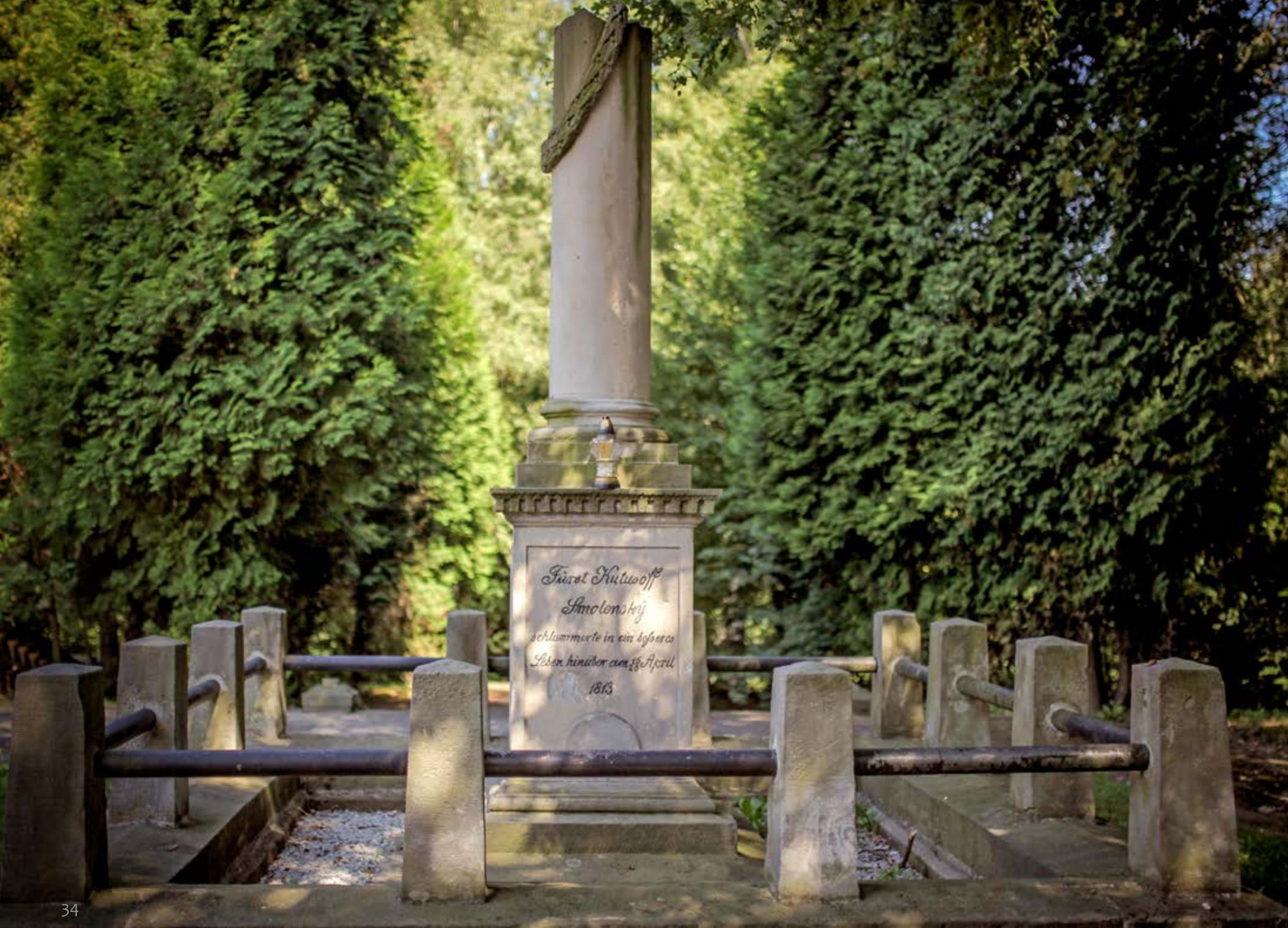
Dawny dom kupca Ernsta Jenke, Rynek 28, miejsce noclegów cara Aleksandra I i Napoleona w 1813 r., 1890-1897 / Ehemaliges Haus des Kaufmanns Ernst Jenke, Markt 28, hier übernachteten 1813 Zar Alexander I. und Napoleon, Foto 1890-1897 / Former Ernst Jenke's house, Marketplace No 28, the lodging place of Tsar Alexander I and Napoleon in 1813, 1890-1897

Zar Alexander I. kam am 18. April 1813 nach Bunzlau. Er wurde feierlich durch die Vertreter der Stadt- und Kreisverwaltung im Rathaus empfangen. Der Zar nächtigte im Haus des Kaufmanns Ernst Jenke am Ring 28 (heute Restaurant „Stara Księgarnia“). Am nächsten Tag nahm er in Begleitung seiner Befehlshaber an einem orthodoxen Gottesdienst teil, abgehalten in einem der zum Dominikanerkloster gehörigen Gebäude (wohl Kapelle). Das Gebäude, an der heutigen Teatralna-Str. gelegen, wurde im Zuge der Säkularisierung 1810 in eine evangelische Stadtschule umgewandelt. Noch am selben Tag brach der Zar mit seinem Hof in Richtung Görlitz auf.

Klasztor Dominikanów w Bolesławcu, grafika, XIX w. / Dominikanerkloster in Bunzlau, Graphik, 19. Jh. / Dominicans' priory in Bolesławiec, graphic art, 19th century

Tsar Alexander I arrived in Bolesławiec on April 18, 1813. He was ceremonially greeted in the town hall by representatives of the district and city authorities. He stayed for the night at the house of the merchant Ernst Jenke in the Market Square at number 28 (now hosting the “Stara Księgarnia” restaurant). The next day in the morning he participated with his commanders in an Orthodox mass, which was celebrated in one of the buildings (probably in a chapel) of the Dominican monastery in today's Teatralna Street, adapted after secularisation in 1810 for the municipal evangelical school. In the afternoon of the same day, he departed with the court towards Görlitz.

Pomnik nagrobny marszałka Kutuzowa/Grabdenkmal für Marschall Michail I. Golenischtschew-Kutusow / Kutuzov's tombstone monument

W rok po śmierci marszałka Michała I. Goleniszczewa Kutuzowa jego córka i generał Fabian von Osten-Sacken ufundowali zmarłemu kamienny obelisk. Wykonał go kamieniarz Böhme Młodszy, a uroczyste poświęcenie miało miejsce 27 sierpnia 1814 r. Forma pomnika – złamana kolumna zwieńczona dębową girlandą – symbolizuje bohateriske, przerwane znienacka życie marszałka. Monument ustawiono w miejscu, w którym rosyjski dowódca z powodu choroby musiał przerwać pogon za Napoleonem i zawrócić do Bolesławca. Wewnątrz umieszczono w cynowej trumience trzewia Kutuzowa, wyjęte podczas zabiegu balsamowania. Po II wojnie światowej wokół pomnika urządzono cmentarz żołnierzy radzieckich poległych w okolicach miasta w 1945 r.

Ein Jahr nach dem Tod Katusows stifteten seine Tochter und der russische General von der Osten-Sacken einen steinernen Obelisken zu seinen Ehren. Die Arbeit wurde von dem Bunzlauer Steinmetzmeister Böhme dem Jüngeren ausgeführt. Die feierliche Einweihung fand am 27. August 1814 statt. Die Form des Denkmals – eine gebrochene, mit einem Kranz aus Eichenblättern bekrönte Säule – symbolisiert das heldenhafte, plötzlich unterbrochene Leben des Marshalls. Es wurde an der Stelle aufgestellt, von der der kranke Katusow die Verfolgung Napoleons unterbrechen und nach Bunzlau zurückkehren musste. In einem Zinnbehälter im Inneren wurden Katusows Organe bestattet, entnommen bei der Balsamierung seines Leichnams. Nach dem 2. Weltkrieg wurde um das Denkmal ein Friedhof für die Soldaten der Roten Armee eingerichtet, die 1945 in der Umgebung der Stadt gefallen waren.

A year after Marshal Mikhail I. Golenishtshev Kutuzov's death, his daughter and General Fabian von Osten-Sacken funded a stone obelisk for the deceased. It was made by the stonemason Böhme the Younger, and the ceremonial consecration took place on August 27, 1814. The form of the monument – a broken column, topped with an oak garland – was to symbolise the Marshal's heroic, suddenly interrupted life. The monument was placed where the Russian wagon had to stop the pursuit of Napoleon and return to Bolesławiec due to the commander's illness. Inside, a tin coffin was placed that contained Kutuzov's bowels, taken out during the embalming procedure. After World War II, a cemetery of Soviet soldiers who died near the city in 1945 was set up around the monument.

Pomnik poświęcony marszałkowi Kutuzowowi, ufundowany przez jego córkę i gen. Fabiana von Osten-Sackena w 1814 r. / Denkmal zu Ehren von Marschall Kutuzow, gestiftet von seiner Tochter und General Fabian von Osten-Sacken im Jahre 1814 / Monument dedicated to Marshal Kutuzov, funded by his daughter and General Fabian von Osten-Sacken in 1814

Odezwa z Królewskiego Sierocińca / Aufruf aus dem Königlichen Waisenhaus / An appeal from the Royal Orphanage

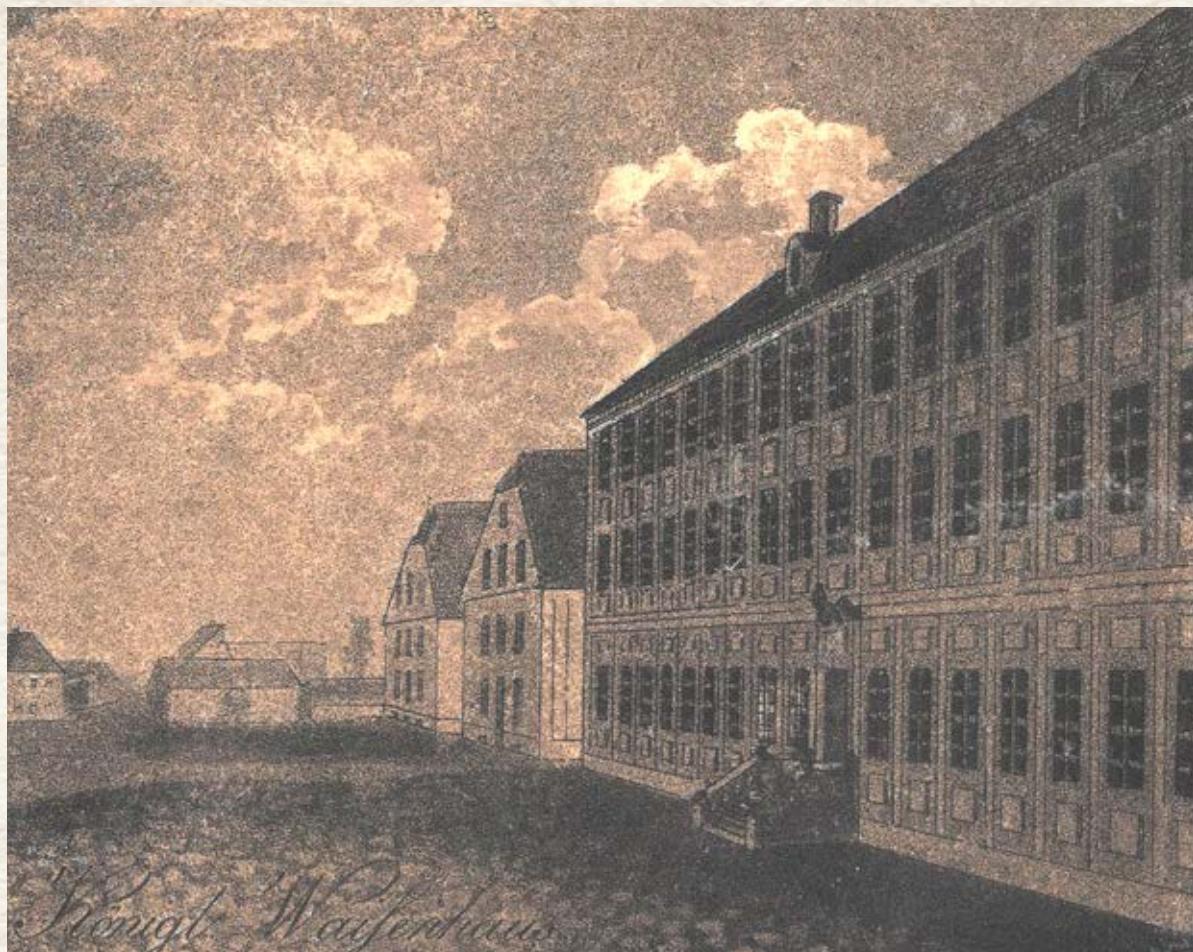
Kłeska francuskiej Wielkiej Armii w Rosji zmieniła diametralnie relacje francusko-pruskie. W marcu 1813 r. przebywający we Wrocławiu król pruski Fryderyk Wilhelm III wypowiedział wojnę Napoleonowi. Głównodowodzącym oddziałami pruskimi został generał Gebhard von Blücher, który w drukarni bolesławieckiego sierocińca wydał w kilka dni po wypowiedzeniu wojny odezwę wzywającą Sasów do walki wyzwoleniecznej. Królewski Sierociniec, założony w Bolesławcu w 1754 roku przez Gottfrieda Zahna, był znanym i cenionym na całym Śląsku ośrodkiem oświatowym i wychowawczym. Drukarnię, w której wydawano m.in. pierwsze bolesławieckie czasopismo, posiadał od 1767 r. Od połowy XVIII po początek XIX w. mieścił się przy obecnej ul. Bankowej w rozległym kompleksie budynków, który powiększono w latach 1914–1917 o gmach obecnego I Liceum Ogólnokształcącego.

Die Niederlage der Grande Armée wirkte sich entscheidend auf die französisch-preußischen Beziehungen aus. Im März 1813 erklärte der preußische König Friedrich Wilhelm III. von Breslau aus Napoleon den Krieg. Den Oberbefehl übertrug er General Gebhard von Blücher, der noch am selben Tag in der Druckerei des Bunzlauer Waisenhauses den „Aufruf an die Sachsen“ drucken ließ. Das Königliche Waisenhaus, 1754 von Gottfried Zahn gegründet, war eine in ganz Schlesien bekannte Bildungs- und Erziehungsanstalt. Die Druckerei, in der u.a. die erste Bunzlauer Zeitung gedruckt wurde, arbeitete seit 1767. Ab Mitte des 18. bis Anfang des 19. Jahrhunderts war das Waisenhaus in einem großen Gebäudekomplex an der heutigen Bankowa-Str. untergebracht. In den Jahren 1914–1917 entstand dort das Gebäude des heutigen Lyzeums.

The defeat of the French Grand Army in Russia had a strong impact on Franco-Prussian relations. In March 1813, the Prussian King Frederick William III, who was staying in Wrocław, declared war on Napoleon. The commander-in-chief of the Prussian troops was General Gebhard von Blücher, who issued an appeal in the printing house of the Orphanage in Bolesławiec a few days after the declaration of war, calling on the Saxons to fight for the liberty. The Royal Orphanage, founded in Bolesławiec in 1754 by Gottfried Zahn, was a well-known and respected educational centre, important for the whole of Silesia. From 1767, it owned a printing house which published, among others, the city's first magazine. From the mid-18th to the early 19th century, it was located at today's Bankowa Street, in a vast complex of buildings, which was enlarged in 1914–1917 to include the building of the present-day General Education Secondary School No. 1.

Pruski feldmarszałek Gebhard Leberecht von Blücher, grafika, 1. poł. XIX w. / Der preußische Generalfeldmarschall Gebhard Leberecht von Blücher, Graphik, 1. H. 19. Jh. / Prussian Field Marshal Gebhard Leberecht von Blücher, graphic art, 1st half of the 19th century

Królewski Sierociniec, miejsce wydrukowania odezwy „Do Sasów”, grafika, XIX w. / Königliches Waisenhaus, dort wurde Blüchers „Aufruf an die Sachsen“ gedruckt, Graphik, 19. Jh. / Royal Orphanage, the printing place of “To the Saxons” proclamation, graphic art, 19th century

Obraz „Bolesławieckie dzieci” Carla von Marra / Das Gemälde „Bunzlauer Kinder“ von Carl Marr / The “Children of Bolesławiec” painting by Carl von Marr

Pod koniec maja 1813 r. przybyły do Bolesławca wojska rosyjskie wycofujące się po bitwie pod Bautzen (20/21 maja 1813 r.). Rosjanie prowadzili na wschód pojmanych jeńców z armii Napoleona. Zrobili odpoczynek za murami miasta przy stawie Szubienicznym. Mieszkańcy licznie wyszli z miasta, by oglądać to niecodzienne widowisko. Na widok wynędzniałych i zmaltretowanych więźniów powszeczną nienawiść do wojsk Napoleona obróciła się w litość i wielu mieszkańców przyniosło im picie i jedzenie. Jednak pilnujący jeńców Kozacy nie pozwolili na podejście do nich. Ktoś wtedy zasugerował, że Rosjanie kochają dzieci i nie potrafią im niczego odmówić. Bolesławianie wręczyli więc dzieciom prowiant i napoje, a te zaniosły je jeńcom. Ta scena została uwieczniona na obrazie „Bolesławieckie dzieci” namalowanym w 1882 r. przez Carla von Marra, profesora Akademii Sztuk Pięknych w Monachium.

Gegen Ende Mai 1813 kamen in Bunzlau russische Truppen an, die sich im Rückzug nach der Schlacht von Bautzen (20./21. Mai) befanden. Die Russen führten Gefangene aus der Armee Napoleons in Richtung Osten mit sich. Sie machten Halt vor der Stadtmauer am Galgenteich und wurden dabei von den neugierigen Stadtbewohnern beobachtet. Angesichts der ausgemergelten und misshandelten Gefangenen wandelte sich der allgemeine Hass gegen die Napoleonischen Truppen in Mitleid um. Viele Bewohner wollten mit Getränken und Essen helfen, die wachenden Kosaken lehnten dies jedoch ab. Jemand kam auf die Idee, dass die Russen Kinder lieben und ihnen nichts abschlagen können. Die Bunzlauer schickten nun Kinder mit Proviant zu den Kriegsgefangenen. Diese Geschichte wurde von Carl Marr, Professor an der Akademie der Bildenden Künste in München, im Jahr 1882 unter dem Titel „Bunzlauer Kinder“ verewigt.

In late May 1813, Russian troops arrived in Bolesławiec, retreating after the Battle of Bautzen (May 20–21, 1813). The Russians led the captured prisoners of Napoleon's army eastwards. They rested outside the city walls, close to the Gallows Pond. Residents left the city in large numbers to watch this unusual show. At the sight of the emaciated and battered prisoners, the widespread hatred of Napoleon's troops turned into pity, and many people brought them food and drink. However, the Cossacks guarding the prisoners of war did not let them be approached. Someone then suggested that Russians love children and could not refuse them anything. The Boleslavians gave the children food and drinks, and they took them to the captives. This scene was immortalized in the painting entitled “Children of Bolesławiec” (1882), painted by Carl von Marr, professor at the Academy of Fine Arts in Munich.

„Bolesławieckie dzieci”, Carl Marr, olej na płótnie, 1882, depozyt Haus Schlesien, Königswinter / „Bunzlauer Kinder”, Carl von Marr, Öl auf Leinwand, 1882, Leihgabe Haus Schlesien, Sammlung Bundesheimatgruppe Bunzlau / „The Children of Boleslawiec” by Carl von Marr, oil on canvas, 1882, deposit of the Haus Schlesien, Königswinter

Bolesławiec twierdzą napoleońską / Bunzlau als Festung Napoleons / Bolesławiec as a Napoleonic fortress

Według strategii przyjętej przez Napoleona w kampanii 1813 r. region bolesławiecki miał stać się miejscem decydującego starcia ze sprzymierzonymi siłami przeciwnika. Samo miasto cesarz rozkazał przekształcić w twierdę, umożliwiającą stawianie oporu i związanie sił wroga przez co najmniej 2 tygodnie. Zadania tego podjął się marszałek August Marmont, dowódca oddziałów francuskich stacjonujących od czerwca 1813 r. w Bolesławcu i najbliższej okolicy. Intensywne prace fortyfikacyjno-budowlane trwały od 22 lipca do 16 sierpnia. Przebudowano gruntownie system umocnień miejskich, zorganizowano magazyny, składy i szpital. Plany Napoleona nie sprawdziły się jednak i miasto nie spełniło nigdy zaplanowanej funkcji twierdzy. Rozstrzygająca bitwa rozegrała się pod Legnicą, a wycofujące się z Bolesławca oddziały francuskie wysadziły bramy miejskie, znaczącą część fortyfikacji i prochownię, by nie służyły przeciwnikowi. Po zakończeniu wojny umocnienia nie zostały już odbudowane, a w ich miejscu od lat 40. XIX w. tworzona była, zgodnie z ówczesnymi trendami urbanistycznymi, miejska promenada – pierścieniowe założenie parkowe z towarzyszącymi mu reprezentacyjnymi nowymi budowlami użyteczności publicznej i willami bogatych mieszkańców.

Die Strategie der Kampagne von 1813 sah die Region um Bunzlau als Austragungsort der wichtigsten Schlacht gegen die alliierten Kräfte vor. Die Stadt selbst ließ der Kaiser in eine Festung umbauen, die einer mindestens zweiwöchigen Belagerung standhalten und die Kräfte des Gegners binden sollte. Mit dieser Aufgabe wurde Marschall August Marmont betraut, der Befehlshaber des VI. Korps der Grande Armée, die seit Juni 1813 in der Stadt und Umgebung lag. Intensive Umbau- und Befestigungsarbeiten dauerten vom 22. Juli bis 16. August. Die Befestigungsanlagen wurden grundlegend umgebaut. Es entstanden Magazine, Lager und ein Spital. Napoleons Plänen zum Trotz wurde das Potential der Befestigung nie ausgeschöpft. Die entscheidende Schlacht wurde bei Liegnitz geschlagen. Die sich aus Bunzlau zurückziehenden französischen Einheiten sprengten die Stadttore, den größten Teil der Befestigungen sowie das Pulverhaus, um eine Nutzung durch den Feind zu verhindern. Nach dem Ende der Befreiungskriege wurden die Anlagen nicht wieder aufgebaut. An ihrer Stelle entstand seit den 1840er Jahren – ganz im Sinne der damals vorherrschenden städtebaulichen Trends – die städtische Promenade: ein ringförmig um die Altstadt angelegter Park, mit neuen repräsentativen öffentlichen Gebäuden und Villen von reichen Stadtbewohnern.

As per Napoleon's strategy in the 1813 campaign, the Bolesławiec region was to become the place of a decisive clash with the allied forces of the enemy. The emperor ordered the city itself to be transformed into a fortress, able to withstand a minimum of two weeks of resistance to bind any enemy forces. This task was undertaken by Marshal August Marmont, commander of the French troops stationed in Bolesławiec and its vicinity since June 1813. Intensive fortification and construction works lasted from July 22 until August 16. The system of city fortifications was thoroughly rebuilt, storage depots, warehouses and a hospital were organised. Napoleon's plans did not materialise, however, and the city never fulfilled its intended function of a fortress. The decisive battle took place near Legnica, and the French troops retreating from Bolesławiec blew up the city gates, a significant part of the fortifications and the powder depot, so that they would not serve the enemy. After the end of the war, the fortifications were not rebuilt, and starting in the 1840s a city promenade was created in their place in line with the then urban planning trends – a ring park layout with new prestigious public buildings and the wealthy burghers' houses.

Fragment bolesławieckich murów miejskich, rozebranych w 1813 r. przez Francuzów / Fragment der Bunzlauer Stadtmauer, die 1813 durch die Franzosen abgetragen wurde / A fragment of Bolesławiec town defensive walls, pulled down by the French in 1813

Marszałek francuski Auguste Marmont, książę Raguzy, dowódca VI. Korpusu Wielkiej Armii w 1813 r., grafika / Französischer Marschall Auguste Marmont, Herzog von Ragusa, Befehlshaber des VI. Korps der Grande Armée 1813, Graphik / French Marshal Auguste Marmont, Prince of Ragusa, commander of the 6th Corps of the Grand Army in 1813, graphic art

Żołnierze Cesarskiej Gwardii z 1812 r., dobosz szwoleżerów z pułku polskiego i trębacz strzelców konnych, grafika, H. Bellangé, P. Verdeil / Kaiserliche Garde (1812): Pauker der polnischen Lanzenreiter und Trompeter der Jäger zu Pferde, Graphik, 1843, del. H. Bellangé, sc. P. Verdeil / Imperial Guard soldiers from 1812, drummer of the Polish lancers and trumpeter of the mounted chasseurs, graphic art, H. Bellangé, P. Verdeil

Rekonstrukcja bitwy o Bolesławiec – spektakl historyczny, 2013 / Nachstellung der Schlacht um Bunzlau – ein historisches Spektakel, 2013 / Re-enactment of the battle of Bolesławiec – a historical performance, 2013

Driūsel bey Bunzlau

Bolesławiec w ogniu ofensywy / Bunzlau im Angriffsfeuer / Bolesławiec on fire

Sierpień 1813 r. był czasem intensywnych walk w zachodniej części Dolnego Śląska, w tym także w rejonie Bolesławca, gdzie operowały oddziały francuskie pod wodzą marszałka Michela Ney'a. Po początkowym wycofaniu się za Bóbr, 21 sierpnia Francuzi otrzymali rozkaz natarcia z Brzeźnika i Nowej w kierunku Bolesławca na rosyjskie oddziały generała Fabiana von Osten-Sackena. Po przekroczeniu Bobru wojska napoleońskie wdarły się do miasta. Silny ogień artyleryjski z obu stron spowodował liczne szkody i pożary. Po kilku godzinach Rosjanie zostali wyparci z Bolesławca i zepchnięci w kierunku Kruszyna, a następnie Tomaszowa i Raciborowic. Do najbardziej zaciętych walk doszło przy folwarku „Próg”, między Bolesławcem i Godnowem. Szaleńczy atak Francuzów spowodował tam paniczną ucieczkę wroga i przesądził o losach bitwy.

Im August 1813 fanden intensive Kampfhandlungen im Westen Niederschlesiens statt, darunter in der Bunzlauer Region, wo die französischen Truppen unter dem Befehl von Marschall Ney kämpften. Am 21. August, nach einem vorübergehenden Rückzug hinter den Bober, erhielten die Franzosen den Befehl, von Birkenbrück und Neuen in Richtung Bunzlau vorzustoßen und die russischen Einheiten des Generals von der Osten-Sacken anzugreifen. Nach dem Überschreiten des Bobers fielen die Franzosen in der Stadt ein. Gegenseitiger Artilleriebeschuss verursachte zahlreiche Schäden und Brände. Nach einigen Stunden wurden die Russen aus Bunzlau Richtung Groß Krauschen und weiter bis Thomaswaldau und Groß Hartmannsdorf abgedrängt. Die schwertsten Kämpfe tobten um das Vorwerk Drüssel zwischen Bunzlau und Gnadenberg. Der ungestüme Angriff der Franzosen ließ die Russen in panikartigen Rückzug verfallen und besiegelte den Ausgang des Gefechts.

August 1813 was a time of intense fighting in the western part of Lower Silesia, including the area of Bolesławiec, which saw the operations of French troops led by Marshal Michel Ney. After the initial retreat behind the Bóbr River, on August 21 the French were ordered to attack the Russian troops of General Fabian von Osten-Sacken, from the directions of Brzeźnik and Nowa towards Bolesławiec. After crossing the Bóbr River, Napoleonic troops stormed the city. Heavy artillery fire from both sides caused numerous damages and fires. After a few hours, the Russians were pushed out of Bolesławiec and forced towards Kruszyn, and then Tomaszów and Raciborowice. The fiercest fights took place at the “Próg” landed estate ,between Bolesławiec and Godnów. The maddening attack of the French caused the enemy to flee in a panic and determined the fate of the battle.

Rekonstrukcja bitwy o Bolesławiec – spektakl historyczny, 2013 /
Nachstellung der Schlacht um Bunzlau – ein historisches Spektakel, 2013 /
Re-enactment of the battle of Bolesławiec – a historical performance, 2013

COLONIE GNADENBERG.

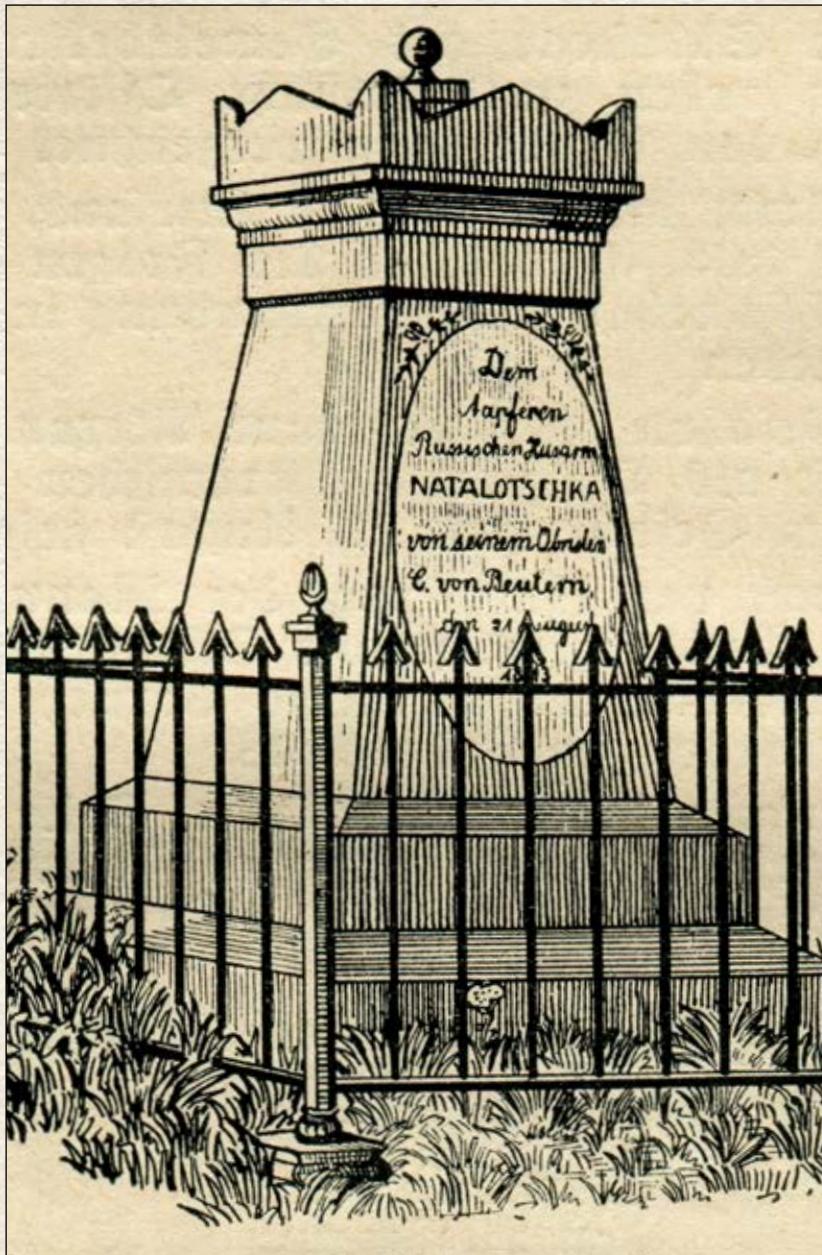
Panorama na Godnów, obecnie część Kruszyna, grafika, XIX-XX w. / Ansicht von Gnadenberg, heute ein Teil von Groß Krauschen, Graphik, 19./20. Jh. / Panorama of Godnów, present-day part of Kruszyn, graphic art, 19th/20th century

Pomniki żołnierzy rosyjskich / Denkmäler für russische Soldaten / Monuments of Russian soldiers

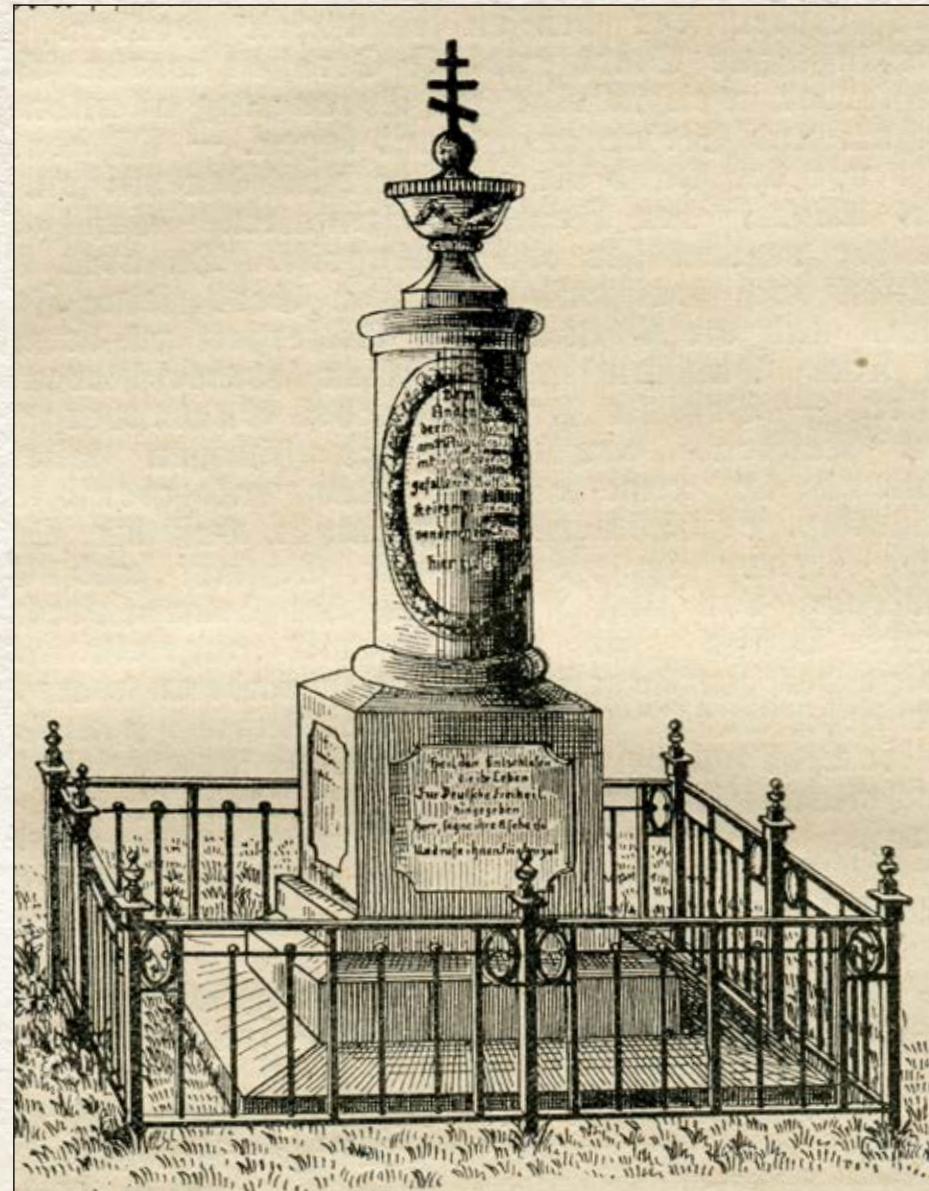
Starcie między Bolesławcem a Godnowem zakończyło się zwycięstwem Francuzów, którzy odnotowali w swych szeregach około 60 zabitych i 350 rannych. O wiele większe były straty wśród Rosjan. Przeszło 400 żołnierzy rosyjskich dostało się do niewoli, a około 800 zginęło lub odniósło rany. Po zakończeniu walk ufundowano dwa pomniki upamiętniające śmierć żołnierzy rosyjskich. Przy drodze ze Zgorzelca do Wrocławia postawiono obelisk huzara Nataloszki z 2 Dywizji Huzarów, który zasłonił przed francuską kulą pułkownika Krzysztofa von Reutern. Pomnik ufundowany został jako wyraz wdzięczności przez ocalonego oficera. Z kolei przy polnej drodze do Świeborowic stał monument zwany „Białą Damą”, ustawiony w 1815 r. przez mieszkańców Godnowa w okolicy masowego grobu 40 rosyjskich żołnierzy poległych podczas bitwy.

Das Gefecht zwischen Bunzlau und Gnadenberg endete mit dem Sieg der Franzosen, die ca. 60 Tote und 350 Verletzte beklagten. Auf der russischen Seite waren die Verluste viel höher. Über 400 russische Soldaten wurden gefangengenommen, 800 fielen oder wurden verletzt. Nach der Beendigung der Kampfhandlungen wurden zwei Denkmäler als Andenken an die gefallenen russischen Soldaten gestiftet. An der Straße von Görlitz nach Breslau hat sich ein Denkmal für den Husaren Nataloszka aus der 2. Husarendivision erhalten, der mit seinem Körper eine auf den Oberst von Reutern abgefeuerte Kugel abfing. Das Denkmal wurde von dem Geretteten aus Dank gestiftet. Am Feldweg nach Schwiebendorf stand einst ein Denkmal, von den Einheimischen „Weiße Dame“ genannt. Die Anwohner von Gnadenberg haben es unweit der Stelle errichtet, wo in der Schlacht gefallene russische Soldaten beerdigt wurden.

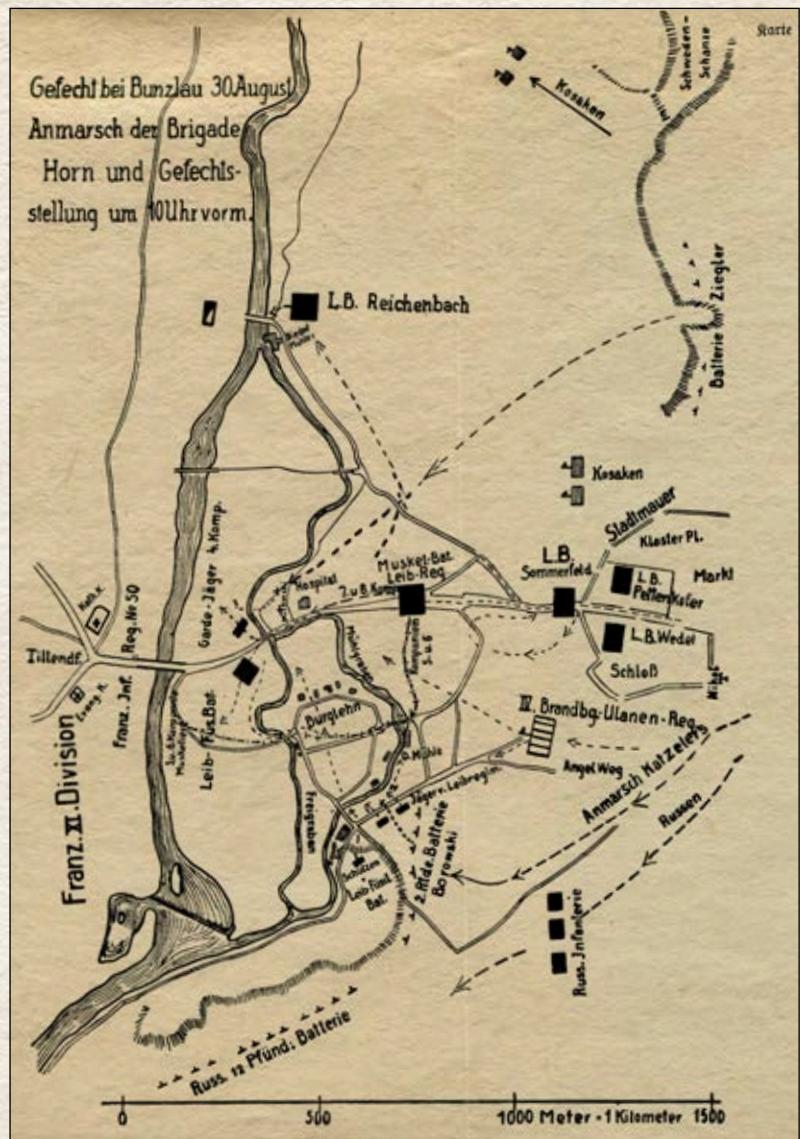
The clash between Bolesławiec and Godnów ended with the victory of the French, who registered about 60 killed and 350 wounded in their ranks. The losses among the Russians were much greater. More than 400 Russian soldiers were taken prisoners, and about 800 were wounded or died. Two monuments commemorating the death of Russian soldiers were founded after the battle. On the road from Zgorzelec to Wrocław, an obelisk was erected to honour hussar Nataloszka of the 2nd Hussars Division, who covered colonel Christoph von Reutern from the French bullet. The monument was funded as an expression of gratitude by the rescued officer. Also, by the dirt road to Świeborowice, a monument called the “White Lady” once stood, placed in 1815 by the inhabitants of Godnów close to the mass grave of 40 Russian soldiers who died during the battle.

Pomnik rosyjskiego huzara Nataloszki w Kruszynie, grafika, 1813 / Denkmal für den russischen Husaren Nataloschka in Groß Krauschen, Graphik, 1813 / Monument to Russian hussar Nataloshka in Kruszyn, graphic art, 1813

Pomnik poległych żołnierzy rosyjskich zwany „Białą Damą” przy dawnej drodze do Świeborowic, dziś Kruszyn, grafika, 1913 / Denkmal für gefallene russische Soldaten, genannt die „Weiße Frau”, am alten Weg nach Schwiebendorf, heute Groß Krauschen, Graphik, 1913 / Monument to fallen Russian soldiers by the old road to Świeborowice, present-day Kruszyn, graphic art, 1913

Plan bitwy o bolesławiecki most na Bobrze w dniu 30.08.1813, 1913 / Plan der Schlacht um die Brücke am Bober am 30.08.1813, 1913 / Plan of the battle for Bolesławiec bridge on the Bóbr River 30.08.1813, 1913

Rekonstrukcja bitwy o Bolesławiec – spektakl historyczny, 2013 / Nachstellung der Schlacht um Bunzlau ein historisches Spektakel, 2013 / Re-enactment of the battle of Bolesławiec – a historical performance, 2013

Walki przy przeprawie przez Bóbr / Kämpfe bei der Überschreitung des Bobers / Fights at the crossing over the Bóbr River

Porażka nad Kaczawą rozstrzygnęła losy kampanii francuskiej 1813 r. na Dolnym Śląsku. Pokonana armia Napoleona wycofała się na zachód. 30 sierpnia Francuzi opuścili Bolesławiec, wysadzając umocnienia. Rozpoczęła się całodzienna przeprawa przez most na Bobrze, osłaniana przez oddziały generała Jacquesa de Lauriston. Siły rosyjsko-pruskieatakowały raz po raz, spychając Francuzów coraz bardziej w stronę rzeki. Obie strony prowadziły silny ostrzał artyleryjski, powiększający straty wśród żołnierzy. Mimo ogromnej presji przeciwnika wojskom napoleońskim udało się utrzymać pozycje do chwili zakończenia przeprawy. Po przejściu ostatnich oddziałów na drugi brzeg most spalono, co powstrzymało wojska rosyjsko-pruskie przed dalszym pościgiem.

Die Niederlage an der Katzbach besiegelte den Ausgang der französischen Kampagne von 1813 in Niederschlesien. Die besiegte französische Armee zog sich Richtung Westen zurück. Am 30. August verließen die Franzosen Bunzlau und sprengten dabei die Festungsanlagen. Die Übersetzung der Armee über die Boberbrücken, unter dem Feuerschutz von General Lauriston, dauerte einen ganzen Tag. Die russisch-preußischen Kräfte griffen immer wieder an und drängten die Franzosen in Richtung Fluss. Gegenseitiger Artilleriebeschuss vergrößerte die Verluste. Trotz des starken Drucks des Gegners konnten die Franzosen ihre Stellungen bis zur Beendigung der Überquerung halten. Danach wurde die Brücke verbrannt, was ein Nachrücken des Gegners verzögerte.

The defeat over Kaczawa decided the fate of the French campaign in Lower Silesia in 1813. The losing French army retreated to the west. On August 30th, the French left Bolesławiec, blowing up the fortifications. A day-long crossing of the bridges over the Bóbr River began, covered by the troops of General Jacques de Lauriston. The Russo-Prussian forces attacked again and again, pushing the French increasingly towards the river. Both sides carried out heavy artillery fire, increasing the human losses. Despite the opponent's enormous pressure, Napoleon's army managed to hold their positions until the end of the passage. After the last troops had crossed over to the other side, the bridges were burnt down, which stopped the Russo-Prussian troops from further pursuit.

Drugi pomnik dla Kutuzowa / Zweites Denkmal für Kutusow / The second monument for Kutuzov

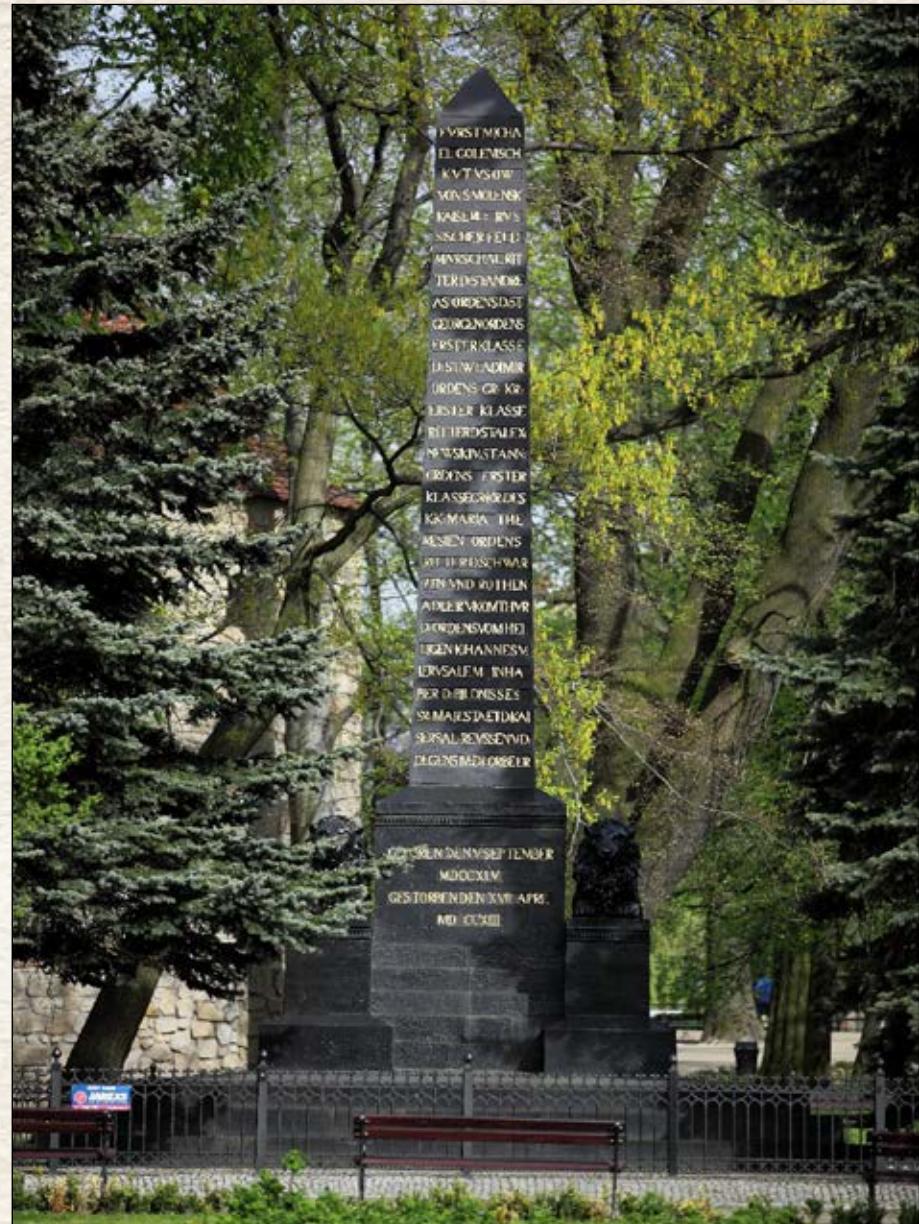
W 1819 r. król pruski Fryderyk Wilhelm III ufundował monument upamiętniający postać marszałka Kutuzowa. Projekt pomnika został wykonany przez królewskich artystów Karla Friedricha Schinkla i Johannna Gottfrieda Schadowa, wybitnych twórców epoki klasycyzmu. Odlane w żeliwie dzieło posiada formę obelisku, u którego podnóża umieszczone dwie pary lwów, pierwotnie zwróconych w kierunku wschodnim i zachodnim. Na bokach monumentu umieszczono tekst w językach niemieckim i rosyjskim, opisujący zasługi zmarłego. Pomnik pierwotnie usytuowany był we wschodniej części rynku, w 1893 r. przeniesiono go na promenadę przy obecnej ul. Kubika.

1819 stiftete der preußische König Friedrich Wilhelm III. ein Monument zu Ehren des Marschalls Kutusow. Der Entwurf stammte von den herausragendsten deutschen Künstlern des Klassizismus: Karl Friedrich Schinkel und Johann Gottfried Schadow. Das in Bronze gegossene Denkmal hat die Form eines Obelisken, an dessen Fuß zwei Löwenpaare platziert wurden, ursprünglich in Richtung Osten und Westen schauend. Inschriften in deutscher und russischer Sprache auf den Seitenwänden rühmen die Verdienste des Verstorbenen. Das Denkmal war ursprünglich auf der Ostseite des Rings aufgestellt, von dort wurde es 1893 auf die Promenade an der heutigen Kubika-Str. verlegt.

In 1819, the Prussian King Frederick William III funded a monument commemorating the figure of Marshal Kutuzov. The monument was designed by royal sculptors Karl Friedrich Schinkel and John Gottfried Schadow, eminent artists of the Classical era. The work in cast iron has the form of an obelisk, at the foot of which there are two pairs of lions, originally facing east and west. On the sides of the monument there is a text in German and Russian describing the merits of the deceased. The monument was originally located in the eastern part of the market square, in 1893 it was moved to the promenade at today's Kubika Street.

Pomnik poświęcony marszałkowi Kutuzowowi na bolesławieckim rynku, 1893, Haus Schlesien, Königswinter / Denkmal für Marschall Kutusow am Bunzlauer Ring 1893, Haus Schlesien, Königswinter / Monument to Marshal Kutuzov in Market Square in Bolesławiec, 1893, Haus Schlesien, Königswinter

Pomnik poświęcony marszałkowi Kutuzowowi, ufundowany przez króla pruskiego Fryderyka Wilhelma III w 1819 r. / Denkmal für Marschall Kutusow, gestiftet von König Friedrich Wilhelm III. 1819 / Monument to Marshal Kutuzov, funded by the King of Prussia Frederick William III in 1819

100 lat po kampanii 1813 r. / 100 Jahre nach der Kampagne von 1813 / 100 years after the 1813 campaign

W 1913 r. bolesławianie, jak wszyscy mieszkańcy Dolnego Śląska, świętowali stulecie wyzwolenia spod okupacji francuskiej. 9 maja przy pomniku Kutuzowa na promenadzie odprawiono nabożeństwo w intencji zmarłego przed 100 laty marszałka. 16 czerwca odbyło się uroczyste odsłonięcie tablicy upamiętniającej wzięcie do niewoli generała Jeana Bruna przez Rosalie von Bonin. Umieszczona na wschodniej elewacji ratusza tablica, wykonana w reliefie przez bolesławiecką rzeźbiarkę Jenny Bary-Doussin, przedstawia moment oddania szpady bolesławiance przez francuskiego dowódcę. Z okazji jubileuszu w bolesławieckiej garncarni Roberta Burdacka powstała seria pamiątkowych talerzy naściennych, na których przedstawiono postacie bohaterów tamtych czasów, w tym feldmarszałka Gebharda von Blüchera i poety Theodora Körnera, oraz wizerunki żołnierzy różnych formacji wojsk koalicji antynapooleńskiej biorących udział w walkach.

1913 feierten die Bunzlauer, wie alle Bewohner Niederschlesiens, das 100-jährige Jubiläum der Befreiung von der französischen Besatzung. Am 9. Mai wurde vor dem Denkmal Kutusows an der Promenade ein Gottesdienst für den vor 100 Jahren verstorbenen Marschall abgehalten. Am 16. Mai fand die feierliche Enthüllung einer Gedenktafel statt, die an die Festnahme des französischen Generals Brun durch Rosalie von Bonin erinnert. Die an der Ostfassade des Rathauses angebrachte Tafel wurde durch die Bunzlauer Bildhauerin Jenny von Bary-Doussin geschaffen. Sie zeigt im Relief die Szene der Übergabe des Säbels an Rosalie von Bonin. Aus diesem Anlass entstand in der Töpferei von Robert Burdack eine Serie von Wandtellern mit Darstellungen von berühmten Persönlichkeiten der damaligen Zeit, u.a. von Feldmarschall von Blücher und von Theodor Körner, aber auch von Soldaten aus verschiedenen Einheiten, die gegen Napoleon kämpften.

In 1913, Boleslavians, like all the inhabitants of Lower Silesia, celebrated the centenary of liberty from the French occupation. On May 9, at the Kutuzov monument on the promenade, a service for the marshal who died 100 years ago was held. On June 16, a plaque commemorating the capture of General Jean Brun by Rosalie von Bonin was officially unveiled. The plaque on the eastern façade of the town hall, made in relief by Jenny Bary-Doussin, a sculptor from Bolesławiec, shows the moment when the sword is surrendered by the French commander to the Bolesławiec lady. On the occasion of the jubilee, in the pottery workshop of Robert Burdack in Bolesławiec, a series of commemorative wall plates was created, which depicted the characters of those times, including Field Marshal Gebhard von Blücher and the poet Theodor Körner, as well as images of soldiers from various troops of the anti-Napoleonic coalition who took part in the fighting.

Talerz z przedstawieniem Baszkira upamiętniający 100-lecie kampanii 1813 /
Teller mit der Darstellung eines Baschkiren, hergestellt zum 100-jährigen
Jubiläum der Kampagne von 1813 / Plate with a depiction of a Bashkir,
commemorating the centenary of the 1813 campaign

Talerz z przedstawieniem marszałka von Blüchera upamiętniający 100-lecie kampanii 1813 /
Teller mit der Darstellung von Marschall Blücher, hergestellt zum 100-jährigen Jubiläum der Kampagne von 1813 / Plate with a
depiction of Marshal von Blücher, commemorating the centenary of the
1813 campaign

Płaskorzeźba przedstawiająca wzięcie do niewoli gen. Jeana Brun przez Rosalie von Bonin autorstwa J. von Bary-Doussin, 1913 / Halbreilief mit Darstellung der Gefangennahme von General Jean Brun durch Rosalie von Bonin, J. von Bary-Doussin, 1913 / Jenny von Bary-Dussin's relief depicting taking General Jean Brun prisoner by Rosalie von Bonin, 1913

© His
© His

or

I see the tree

~~Nephel~~
Nephel
Bongard

Panorama na Reichenbach/OL, grafika / Ansicht von Reichenbach/OL, Graphik / Panorama of Reichenbach/OL, graphic art

Dostojni goście w Reichenbachu / Hohe Gäste in Reichenbach / Noble guests in Reichenbach

Zamek na dawnych dobrach rycerskich w Mengelsdorf pod Reichenbach/OL / Schloss im ehemaligen Rittergut Mengelsdorf bei Reichenbach/OL / Manor house on the former knights estate in Mengelsdorf near Reichenbach/OL

Zlokalizowany na rynku w Reichenbachu dom aptekarza Schneidera był prawdopodobnie jednym budynkiem, który odpowiadał wymogom wysokich rangą gości. W trakcie wojen napoleońskich gościli tam na zmianę wielcy wrogowie: król pruski Fryderyk Wilhelm III oraz Cesarz Francuzów Napoleon Bonaparte. Wraz z Fryderykiem Wilhelmem III w dniu 21 maja 1813 r. w okolice przybył także car rosyjski Aleksander I Romanow. Car udał się jednak do pobliskiego Mengelsdorfu, gdzie nocował w tamtejszych dobrach rycerskich, w barokowej rezydencji.

Das Haus des Apothekers Schneider am Reichenbacher Markt war wohl das einzige würdige Gebäude für den Empfang von hohen Gästen. Während der Napoleonischen Kriege übernachteten dort sogar abwechselnd zwei Feinde: der preußische König Friedrich Wilhelm III. und Napoleon Bonaparte, Kaiser der Franzosen. Zusammen mit Friedrich Wilhelm III. kam am 21. Mai 1813 auch der russische Zar Alexander I. in die Gegend. Er begab sich jedoch in das benachbarte Mengelsdorf, wo er im barocken Herrensitz des dortigen Rittergutes Quartier bezog.

The house of the apothecary Schneider, located in the Reichenbach market square, was probably the only building that met the demands of certain high-ranking guests. In the period of Napoleonic wars, it hosted an alternating array of big enemies – Friedrich Wilhelm III, the king of Prussia, and Napoleon Bonaparte, the French emperor. On 21st May, 1813, along with the Prussian ruler, also Alexander I Romanov, the Russian tsar, visited the neighbourhood. The tsar, however, stayed in the nearby Mengelsdorf, where he spent the night in a baroque manor house.

Napoleon w Reichenbachu / Napoleon in Reichenbach / Napoleon in Reichenbach

W trakcie podróży między Europą zachodnią a wschodnią Napoleon kilkakrotnie zatrzymywał się w Reichenbachu. Kilkakrotnie gościł w zlokalizowanym w rynku domu aptekarza Schneidera. Tam spożywał czasem posiłki, a niekiedy nocował. Umieszczona na fasadzie dawnej apteki kamienna tablica informuje o pobytach Napoleona. Według niej cesarz przebywał tam 29 maja 1812 r., 17–18 sierpnia 1813 r. oraz 6 września 1813 r. W trakcie działań wojennych na terenie miasta w dniu 22 maja 1813 r. w ten budynek trafiło kilka kul armatnich, które później wmurowano na pamiątkę w jego fasadę.

Reichenbach stellte auf Napoleons Reisen zwischen West- und Osteuropa immer wieder eine wichtige Zwischenstation dar. Mehrmals hielt er sich im Haus des Apothekers Schneider am Markt auf. Teilweise nahm er hier nur einzelne Mahlzeiten ein, hin und wieder übernachtete er aber auch in Reichenbach. Eine an der Hausfassade der ehemaligen Apotheke angebrachte Steintafel weist auf Napoleons Besuche hin. Laut der Gedenktafel weilte der Kaiser hier am 29. Mai 1812, am 17. und 18. August 1813 und am 6. September 1813. Während der Kampfhandlungen in der Stadt am 22. Mai 1813 wurde auch dieses Haus von mehreren Kanonenkugeln getroffen, die später als Andenken in die Wände eingemauert wurden.

During his travels between western and eastern Europe, Napoleon stopped in Reichenbach several times. It was on several occasions that he was hosted in the apothecary Schneider's house in the market square. He usually had meals there, and sometimes stayed overnight. Information regarding his stays can be found on the stone plaque mounted to the wall of the former pharmacy, saying the Emperor was there on 29th May 1812, 17–18th August 1813 and 6th September 1813. During the war operations in the city, the building was among those hit by several cannonballs on 22nd May, 1813. Some time later, the cannonballs were embedded into the building's facade to commemorate.

Tablica pamiątkowa na fasadzie dawnego domu aptekarza Schneidera w Reichenbach/OL / Gedenktafel am ehemaligen Haus des Apothekers Schneider in Reichenbach/OL / Commemorative plaque on the facade of the former house of the apothecary Schneider in Reichenbach/OL

Dom aptekarza Schneidera w Reichenbach/OL / Haus des Apothekers Schneider in Reichenbach/OL / House of the apothecary Schneider in Reichenbach/OL

Napoleon z oddziałami u wodopoju dla koni w Markersdorfe, akwarela, S. Kaden, XX w. / Napoleon mit Einheiten an einer Pferdetränke in Markersdorf, Aquarell, S. Kaden, 20. Jh. / Napoleon with his troops at a waterhole in Markersdorf, watercolour, S. Kaden, 20th century

Bitwa pod Reichenbachem / Schlacht bei Reichenbach / The Battle of Reichenbach

Po bitwie pod Budziszym 20/21 maja 1813 r. miał miejsce uporządkowany odwrót sprzymierzonych oddziałów rosyjsko-pruskich. W nocy z 21 na 22 maja nad okolicami przechodziły ulewnie deszcze i burze. Błyskawice i ognie płonących 30 wiosek oświetlały pole bitwy, pokryte tysiącami poległych i rannych. Zmęczeni żołnierze nie mieli nawet czasu, aby odetchnąć po walce. Sam Napoleon do późnej nocy pracował nad planem pościgu za wycofywującym się wrogiem.

Oddziały koalicji spod Budziszyne maszerowały w dwóch kolumnach w kierunku Nysy, na wysokość wzgórza Landeskronie miały się ponownie połączyć. Obie kolumny ścigane były przez jednostki francuskie. Przeważająca część Grande Armée wyruszyła w pościg za wrogiem o godz. 4.00 nad ranem. Plan Napoleona przewidywał dotarcie do Görlitz i pokonanie przeciwnika jeszcze przed przekroczeniem Nysy.

Celem bitwy pod Reichenbachem było jak najdłuższe zatrzymanie francuskiej ofensywy, aby wycofujące się wojska mogły bezpiecznie przeprowadzić się przez Nysę. Reichenbach zajęły dwa rosyjskie bataliony jeźdźców, które w walkach ulicznych opierały się nacierającym jednostkom saskiej piechoty. W trakcie intensywnych działań wojennych mocno ucierpiała zabudowa miasta, na ulicach leżały ciała poległych. Kwaterę główną cesarza zlokalizowano w Niederhofie pod Reichenbachem. Z tamtejszego parku cesarz obserwował przebieg bitwy i kierował działaniami.

Nach der Schlacht bei Bautzen (20./21. Mai 1813) kam es zum geordneten Rückzug der russisch-preußischen Hauptkräfte. In der Nacht zum 22. Mai zogen ein heftiges Gewitter und schwere Regengüsse über das Land. Feuer in 30 brennenden Dörfern und Blitze beleuchteten das mit Tausenden von Toten und Verwundeten bedeckte Schlachtfeld. Die erschöpften Soldaten hatten kaum Zeit, um sich nach der Schlacht auszuruhen. Selbst Napoleon arbeitete bis in die Nacht an einem Verfolgungsplan.

Die Alliierten marschierten in zwei Kolonnen in Richtung Neiße, in Höhe der Landeskronen sollten sie wieder zusammenkommen. Beide Kolonnen wurden von französischen Einheiten verfolgt, der Großteil der Grande Armée setzte sich um 4:00 Uhr in Bewegung. Napoleon plante, bis Görlitz vorzustoßen und die Gegner noch vor dem Überqueren der Neiße zu schlagen. Das Gefecht bei Reichenbach erfüllte daher die taktische Aufgabe, die Truppen Napoleons so lange wie möglich am Vormarsch zu hindern, damit sich die alliierten Einheiten sicher hinter die Neiße zurückziehen konnten. Reichenbach selbst war durch zwei russische Jägerbataillone besetzt, die sich im Häuserkampf gegen eindringende sächsische Infanterie-Einheiten verteidigen mussten. Infolge der intensiven Kampfhandlungen wurde die Bausubstanz der Stadt stark beschädigt, die Straßen waren von Leichen übersäht. Standort des Hauptquartiers Napoleons war der Niederhof bei Reichenbach. Vom dortigen Park beobachtete er das Geschehen und leitete das Gefecht.

After the Battle of Bautzen (20/21st May, 1813) the allied Russian and Prussian forces staged an orderly retreat. The same night was marked by storms with heavy rain in the area. The battlefield, covered with thousands of dead or wounded bodies, was lit by lightning and by the fire from some 30 burning villages. Exhausted soldiers did not even get a chance for a spell of rest after the fighting. Napoleon himself worked late into the night on the plan of pursuit after the withdrawing enemy.

The coalition troops were retreating from Bautzen in two marching columns towards the Neisse River, aiming to reconvene near the Landeskronen Hill. Both columns were chased by the French units – the major part of the Grande Armée set off around 4:00 in the morning. Napoleon's plan provided for reaching Görlitz and defeating the opponents before they cross the Neisse River.

The Battle of Reichenbach was aimed to bind the French offensive as long as possible, so that the allied forces could safely cross the Neisse River. Reichenbach was taken over by two Russian infantry battalions, which then fiercely resisted the attacking Saxon forces in continuous street fighting. The city's buildings suffered heavy damage in intensive battle, and the streets got covered with victims' bodies. The Emperor's main quarters was located in Niederhof near Reichenbach. From the Niederhof park Napoleon observed the action and directed his military forces.

Generał Dezydery Chłapowski, grafika, XIX w. / General Dezydery Chłapowski, Graphik / General Dezydery Chłapowski, graphic art, 19th century

Polska szarża pod Reichenbachem / Polnische Kavallerie bei Reichenbach / Polish cavalry at Reichenbach

W bitwie pod Reichenbachem obok oddziałów francuskich i holenderskich uczestniczyły też jednostki polskie: 1 Pułk Szwoleżerów-Lansjerów Gwardii Cesarskiej gen. bryg. Wincentego Krasińskiego, 7 Pułk Szwoleżerów-Lansjerów Liniowych płk. Ignacego Stokowskiego oraz 8 Pułk Szwoleżerów-Lansjerów Liniowych płk. Tomasza Łubieńskiego. Gen. Dezydery Chłapowski w swoich pamiętnikach pisał, że zadowoleni z walki Polaków francuscy generałowie Frédéric Henri Walther i Charles Lefèbre-Desnouettes gratulowali mu mówiąc: „Jeśli jest kto waleczniejszy od nas, jeśli kto od nas lepiej się bije, to wy”.

In der Schlacht bei Reichenbach kämpften an der Seite von französischen und holländischen Soldaten auch polnische Einheiten. Eingesetzt wurde das 1. Lanzenreiter-Regiment der leichten Garde-Kavallerie (1er régiment de chevau-légers lanciers polonais) unter Brigadegeneral Wincenty Krasiński, das 7. Linien-Lanzenreiter-Regiment unter Ignacy Stokowski und das 8. Linien-Lanzenreiter-Regiment unter Tomasz Łubieński. Der polnische General Dezydery Chłapowski schrieb in seinen Tagebüchern, dass die französischen Generäle Frédéric Henri Walther und Charles Lefèbre-Desnouettes, unter denen die Polen kämpften, mit ihrer Leistung sehr zufrieden waren. Sie gratulierten ihm mit den Worten: „Wenn es jemanden gibt, der tapferer ist, als wir, der besser kämpfen kann, als wir, dann seid ihr das.“

Next to the French and Dutch units, also Polish soldiers took part in the Battle of Reichenbach. They were organised into several regiments: the 1st Lancer Imperial Guard Regiment under General Wincenty Krasiński, 7th Line Lancer Regiment of Colonel Ignacy Stokowski and 8th Line Lancer Regiment of Colonel Tomasz Łubieński. As General Dezydery Chłapowski stated in his memoirs, the French generals, Frédéric Henri Walther and Charles Lefèbre-Desnouettes, were so satisfied with the Polish troops performance that they greeted them saying: “If there is someone braver and fighting better than us, that is you!”.

Wzgórze Töpferberg pod Reichenbachem / Der Töpferberg bei Reichenbach / The Töpferberg Hill near Reichenbach

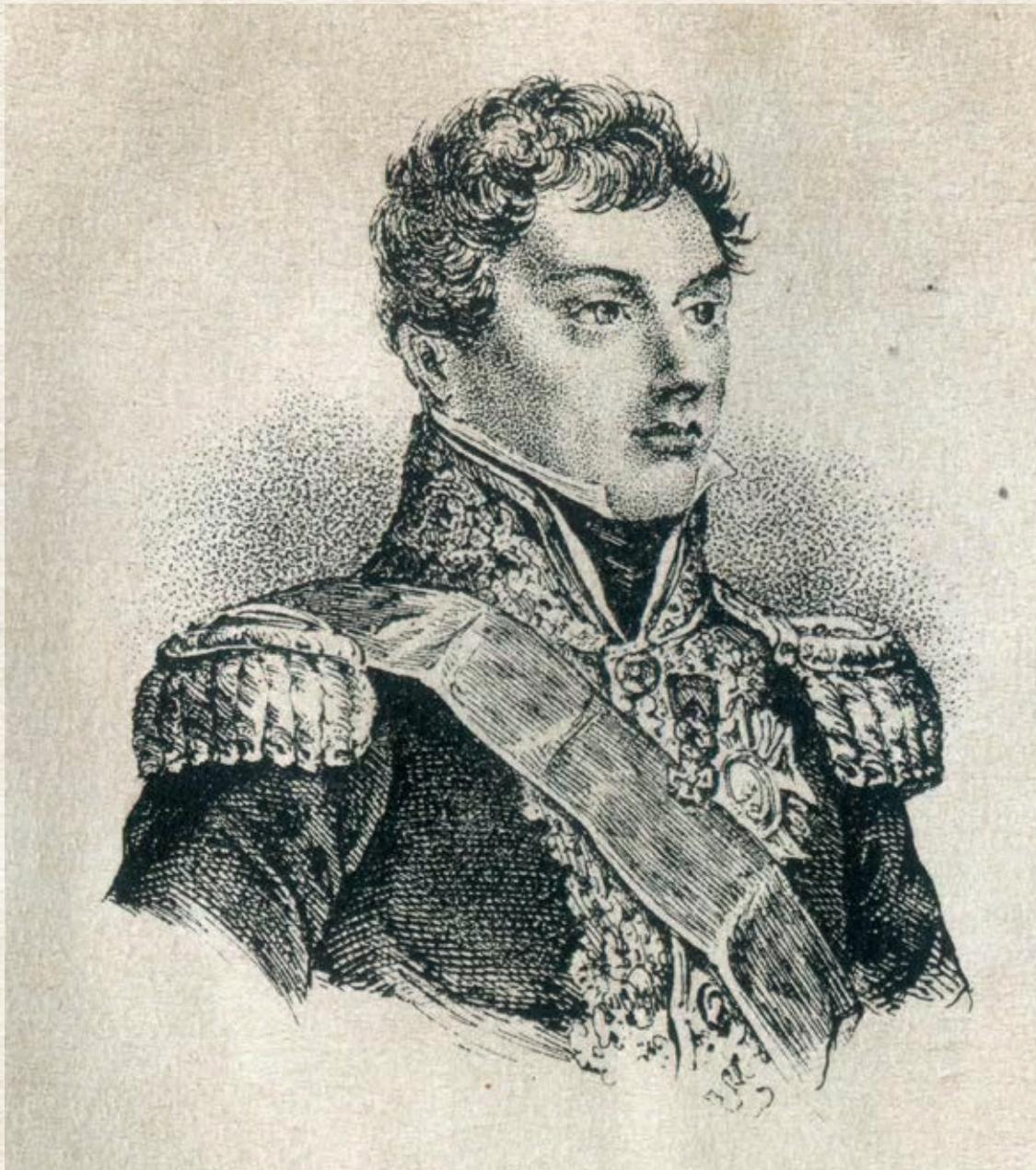
Na wzgórzu Töpferberg ulokowane było główne stanowisko generała porucznika księcia Eugeniusza Wirtemberskiego. Jego zadaniem było zatrzymanie francuskich jednostek, aby wojska rosyjsko-pruskie, wycofujące się po bitwie pod Budziszym, mogły przeprawić się przez Nysę. Na wzgórzu ustawiono 18 dział, jego podnóżie, zwrócone w kierunku Reichenbachu, zajęła piechota. Pod południowym stokiem stały regimenty rosyjskich jeźdźców, a przy wejściu do doliny – kawaleria. Rozpoznanie francuskie nie oceniło odpowiednio siły oddziałów księcia Eugeniusza, więc Napoleon poprowadził do ataku jedynie lekką kawalerię gwardii. Nacierającą francuską jazdę zatrzymał skoncentrowany ogień rosyjskiej artylerii, Napoleon został więc zmuszony do uderzania kolejnymi szarżami. Kawaleria cesarska ucierpiała także po przejętym ataki rosyjskich kawalerzystów. Działania te opóźniły dalszą ofensywę wojsk napoleońskich o kilka dobrych godzin.

Der Töpferberg war Standort des Hauptquartiers des Generalleutnants Prinz Eugen von Württemberg. Dieser sollte die nachrückenden Verbände der napoleonischen Truppen aufhalten, bis sich die verbündeten russischen und preußischen Truppen nach der Schlacht bei Bautzen hinter die Neiße zurückgezogen hatten. Auf dem Töpferberg standen 18 Geschütze, den Fuß des Berges mit der Front gegen Reichenbach besetzte die Infanterie. Am südlichen Fuß des Berges standen zwei russische Jägerregimenter und im Taleingang die Kavallerie. Napoleon ahnte aufgrund mangelhafter Aufklärungsergebnisse nichts von der Stärke der durch Prinz Eugen aufgebauten Stellung und setzte seine leichte Garde-Reiterei gegen die Russen ein. Die französische Kavallerie kam unter dem wirkungsvollen russischen Geschützfeuer vom Töpferberg stellenweise nicht schnell genug voran, sodass Napoleon immer weiter Einheiten ins Feuer schickte. Auch die russische Kavallerie setzte Napoleons Reitern zu. Durch die Reiterangriffe wurde sein Vormarsch um mehrere Stunden verzögert.

It was on the Töpferberg Hill that Lieutenant General Duke Eugen of Württemberg had his main quarters. His main task was to hold the French units off, so that the Russian and Prussian troops retreating after the Battle of Bautzen could cross the Neisse River. 18 cannons were placed on the hill, while infantry was located at the foot of the hill facing Reichenbach. Russian infantry covered the field under the southern slope of the hill, and the entry to the valley was occupied by cavalry. As French reconnaissance failed to determine properly the Duke Eugen's forces, Napoleon only used a light Imperial Guard cavalry to lead the attack. The Russians stopped the French cavalry with concentrated artillery fire, and Napoleon was forced to attack with several subsequent charges. His cavalry was also plagued by counter-assaults of Russian lancers which delayed the French offensive by several hours.

Kamień pamiątkowy na wzgórzu Töpferberg pod Reichenbach/OL / Gedenkstein auf dem Töpferberg bei Reichenbach/OL / Memorial stone on the Töpferberg Hill near Reichenbach/OL

Géraud Christophe Michel Duroc, grafika, XIX w. / Géraud Christophe Michel Duroc, Graphik, 19. Jh. / Géraud Christophe Michel Duroc, graphic art, 19th century

Ranny marszałek Duroc / Die Verwundung von Marschall Duroc / The wounded Marshall Duroc

Géraud Christophe Michel Duroc, książę friulski, wielki marszałek dworu cesarskiego i generał dywizji, był adiutantem i osobistym przyjacielem Napoleona. Towarzyszył mu w latach 1797–1813. Jego imię i jego losy są ściśle powiązane z miejscowością Markersdorf, gdzie zmarł, doznawszy ciężkich ran.

Po bitwie pod Reichenbachem francuskie oddziały przemieszczały się w kierunku Görlitz. Podczas przejazdu przez Markersdorf za Napoleonem w odległości 50 m jechali konno m.in. Armand de Caulaincourt, Édouard Adolphe Mortier, Charles-François Lebrun, marszałek Duroc, generał Kirgener i kilku adiutantów. Niespodziewanie obok grupy konnych uderzyły pociski wystrzelone przez żołnierzy rosyjskich ze wzgórza Hoterberg. Jeden z nich zranił generała Kirgenera i marszałka Duroca. Kirgener zmarł na miejscu, a Duroc, który odniósł poważne rany nogi i podbrzusza, został przeniesiony do izby parobków w pobliskim gospodarstwie J.T. Hanspacha. Ofensywa została tymczasowo wstrzymana.

Géraud Christophe Michel Duroc, Herzog von Friaul, Großmarschall des Palastes und Divisionsgeneral, war Napoleons Adjutant, engster Vertrauter und Freund. Zwischen 1797 und 1813 stand er ständig an Napoleons Seite. Sein Name und sein Schicksal sind eng verbunden mit dem Ort Markersdorf, wo er an einer schweren Verwundung starb.

Nach der Schlacht bei Reichenbach bewegten sich die französischen Truppen in Richtung Görlitz. Napoleon selbst ritt auf der Dorfstraße in Markersdorf. Ca. 50 m hinter ihm befanden sich u.a. Armand de Caulaincourt, Édouard Adolphe Mortier, Charles-François Lebrun, Marschall Duroc und General Kirgener sowie einige Adjutanten. Plötzlich schlugen bei den Berittenen mehrere Granaten auf, die von der russischen Stellung am Hoterberg abgeschossen wurden. Eine streifte zuerst den General Kirgener, dann traf sie den Marschall Duroc. Duroc erlitt schwerste Verletzungen am Bein und Unterleib. Er wurde in die untere Stube des unweit liegenden Hanspachschen Bauernguts gebracht. Die Kämpfe wurden vorläufig beendet.

Géraud Christophe Michel Duroc, the Duke of Frioul, Major General and Grand Marshall of the Imperial Court, was Napoleon's aide-de-camp and his personal friend. He accompanied Bonaparte from 1797 until 1813. Duroc's name and fate are closely connected with the town of Markersdorf, where he eventually died of heavy wounds.

After the Battle of Reichenbach, the French units were moving towards Görlitz. A group of high commanders was following Napoleon on horseback, at a distance of approximately 50 metres. The group included Armand de Caulaincourt, Édouard Adolphe Mortier, Charles-François Lebrun, Marshall Duroc, General Kirgener and several aides-de-camp. Unexpectedly, shells fired by Russian from the Hoterberg Hill hit the ground next to the mounted commanders. One of them wounded General Kirgener and Marshall Duroc. Kirgener was killed on the spot, while Duroc, suffering serious wounds to his leg and abdomen, was carried to the farmhands' room in the nearby J.T. Hanspach's farm. The offensive was temporarily stopped.

Śmierć przyjaciela / Der Tod eines Freundes / The death of a friend

Napoleon późnym wieczorem odwiedził umierającego przyjaciela. Duroc był świadomy swej sytuacji. Ich ostatnia rozmowa została zapisana w Biuletynie Wielkiej Armii: „Książę uścisnął i podniósł do ust dłoń cesarza. «Całe moje życie – powiedział – poświęciłem się Twojej służbie i nie żałuję niczego, poza tym że mógłbym być jeszcze użyteczny». «Duroc, jest jeszcze inne życie! Będziesz na mnie czekać i spotkamy się ponownie pewnego dnia!». «Tak, Panie, ale to będzie za trzydzieści lat, kiedy zatrumfujesz nad wszystkimi wrogami i zrealizujesz wszystkie nadzieje naszego kraju. Żyłem jako uczciwy człowiek, nie obwiniam się. Zostawiam córkę. Wasza Wysokość niechaj zastąpi jej ojca». Cesuar, trzymając rękę Wielkiego Marszałka, trwał przez kwadrans w najgłębszej ciszy; Wielki Marszałek ją przerwał: «Ach! Panie, odejdź; to boli Cię zbyt mocno!». Cesuar opuścił księcia Friuli, nie będąc w stanie powiedzieć nic więcej poza słowami: «Żegnaj więc, mój przyjacielu».

Marszałek zmarł kolejnego dnia, w niedzielę 23 maja 1813 r. o godz. 10:00 rano. Smutna wiadomość dotarła do Napoleona, jeszcze zanim dojechał do Görlitz.

Erst später am Abend besuchte der Kaiser seinen Freund an dessen Sterbelager. Duroc war sich über seinen Zustand im Klaren. Ihr letztes Gespräch wurde im Bulletin der Grande Armée festgehalten: Duroc ergriff die Hand des Kaisers und zog sie an seine Lippen. „Mein ganzes Leben“ – sagte er – „war Ihrem Dienst geweiht und ich bedauere seinen Verlust nur deswegen, weil es Ihnen noch hätte von Nutzen sein können.“ Napoleon antwortete: „Duroc, es gibt ein anderes Leben, dahin gehen Sie jetzt, um mich zu erwarten, dort werden wir uns einst wiedersehen.“ Duroc antwortete: „Ja, Sire, aber erst in 30 Jahren, wenn Sie über Ihre Feinde triumphiert und alle Hoffnungen unseres Vaterlandes erfüllt haben. Ich habe als rechtschaffender Mann gelebt und habe mir nichts vorzuwerfen. Ich hinterlasse eine Tochter. Majestät werden Ihr Vater sein.“ Der Kaiser blieb, die Hand des Großmarschalls in seiner, etwa 15 Minuten im tiefsten Schweigen. Duroc unterbrach das Schweigen: „Ach, Sire, entfernen Sie sich, mein Zustand macht Ihnen Schmerz und Kummer.“ Napoleon verließ den sterbenden Fürsten, ohne imstande zu sein, mehr als die Worte „Adieu also, mein Freund“ sagen zu können.

Der Marschall verstarb am nächsten Morgen, Sonntag den 23. Mai 1813, um 10:00 Uhr. Die Trauerbotschaft erreichte Napoleon noch vor den Toren von Görlitz.

Napoleon visited his dying friend late in the evening. Duroc was aware of his condition, and their last conversation was recorded in the Grand Army Bulletin: “The Duke took the Emperor’s hand and raised it to his lips. ‘All my life I sacrificed to your service. And I do not regret anything, except that I could be useful longer.’ ‘Duroc, there is other life, too! You will wait for me and we will meet again one day!’ ‘Yes, sir, but that will be in thirty years, when you triumph over all enemies and implement all the hopes of our country. I lived like an honest man and I don’t blame myself. I’m leaving a daughter. Please, let Your Majesty replace the father to her.’ The Emperor, holding Grand Marshall’s hand, sat in the deepest silence for a quarter of an hour; the Marshall broke the silence saying: ‘Oh, my Lord, please go! This hurts you too much!’ The Emperor left the Duke of Frioul, unable to say anything except: ‘Farewell, then, my friend!’”

The Marshall died on the following day, the Sunday, 23rd May, 1813, at 10 in the morning. The sad news reached Napoleon even before he arrived in Görlitz.

Ostatnie chwile marszałka Duroca, grafika, Ch. L. Kratké, 1898 / Die letzten Augenblicke des Marschalls Duroc, Graphik, Ch. L. Kratké, 1898 / The last moments of Marshal Duroc, graphic art, Ch. L. Kratké, 1898

Kamień pamiątkowy ku czci marszałka Duroca w Markersdorfe, 1834 / Gedenkstein für Marschall Duroc in Markersdorf aus dem Jahr 1834 / Memorial stone in honour of Marshal Duroc in Markersdorf, 1834

Kamień i tablica pamiątkowa ku czci marszałka Duroca / Gedenkstein und Tafel für Marschall Duroc / Memorial stone and plaque dedicated to Marshall Duroc

Napoleon rozkazał przewieźć zwłoki Duroca do Paryża, gdzie miały zostać pochowane w Kościele Inwalidów. Ciało zmarłego przetransportowano do Görlitz, do domu przy ul. Brüderstraße 3. Tam na drugi dzień zostało zabalsamowane, po czym przewieziono je do Paryża. Orszakowi towarzyszyła kompania gwardii cesarskiej.

W trakcie kolejnej podróży do Görlitz, w dniu 18 sierpnia 1813 r., Napoleon ponownie przybył do Markersdorfu. Podróżował wówczas w towarzstwie króla Neapolu Joachima Murata, któremu wskazał miejsce, gdzie zranieni zostali Duroc i Kirgener. Cesarz wykupił zadłużone gospodarstwo J.T. Hanspacha za 4 tys. talarów i podarował je rodzinie gospodarza. Ponadto nakazał proboszczowi z Markersdorfu ustawić na miejscu łóżka, w którym zmarł Duroc, kamień pamiątkowy z następującą inskrypcją: „Tu zmarł generał Duroc, książę friulski, wielki marszałek dworu cesarza Napoleona, śmiertelnie zraniony granatem, w ramionach swego przyjaciela, cesarza”. Na ten cel Napoleon przeznaczył tysiąc talarów. Pomnika jednak nigdy nie postawiono. Na zlecenie rosyjskiego Głównego Zarządu Policji sumę wypłacono ubogim oraz ucierpiącym w trakcie wojny mieszkańcom Markersdorfu. W dalszych latach gospodarstwo Hanspacha spłonęło i zostało odbudowane. Znajdujący się dzisiaj w Markersdorfe monument

Napoleon ordnete an, die sterblichen Überreste Durocs nach Paris zu bringen, um sie im Invalidendom zu bestatten. Den Leichnam brachte man nach Görlitz in ein Haus an der Brüderstraße 3. Hier wurde er einen Tag später einbalsamiert und nach Paris überführt. Begleitet wurde der Zug von einer Gardekompanie.

Während seiner nächsten Reise nach Görlitz am 18. August 1813 kam Napoleon erneut nach Markersdorf. Diesmal in Begleitung des Königs von Neapel, Joachim Murat, dem er jene Stelle zeigte, wo Duroc und Kirgener getroffen wurden. Der Kaiser kaufte das verschuldete Hanspachsche Gut für 4000 Taler frei, schenkte es jedoch der Familie wieder zurück. Zudem trug er dem Markersdorfer Pfarrer Herrmann auf, einen Gedenkstein an der Stelle aufzustellen, an der Durocs Bett stand. Die Inschrift sollte lauten: „Hier starb General Duroc, Herzog von Friaul, Großmarschall des Palastes des Kaisers Napoleon, tödlich verwundet von einer Granate, in den Armen seines Freundes, des Kaisers.“ Napoleon selbst spendete dafür eine Summe von 1000 Talern. Das Monument wurde jedoch nie errichtet. Auf Anweisung der russischen General-Polizeiverwaltung wurde die Geldsumme stattdessen an Bedürftige und vom Kriege betroffene Ortsbewohner ausgezahlt. Das Bauerngut brannte in der Folgezeit ab und wurde neu aufgebaut.

Napoleon ordered for Duroc's corpse to be carried to Paris, where he was to be buried at the Les Invalides Church. The body was first transported to Görlitz, to the house at 3 Brüderstraße. Then, on the following day, it was embalmed and then taken to Paris. The funeral procession was accompanied by an Imperial Guards unit.

On his next trip to Görlitz (18th August, 1813), Napoleon visited Markersdorf once again. On that occasion, he was traveling in the company of the King of Naples, Joaquin Murat, and showed him the place where Duroc and Kirgener were wounded. The Emperor paid 4 thousand thalers to buy the indebted Hanspach's farm, and gifted it to the farmer's family. Moreover, he ordered the parish head in Markersdorf to place a memorial stone on the spot of Duroc's deathbed, with the inscription saying: "This is where General Duroc, the Duke of Frioul, Grand Marshal of the Emperor Napoleon's Court, fatally wounded by a grenade, died in the arms of his friend, the Emperor". Napoleon set aside a fund of 1000 thalers to that purpose. However, the memorial was never built.

At the order of the Russian police command, the money was paid to the poor and to those citizens of Markersdorf who suffered most during the war. In the following years, the Hanspach's farm got burned down and was subsequently re-

pochodzi z 1834 r. Postawiono go dokładnie w tym miejscu, w którym pocisk trafił obu generałów – przed dłuższą ścianą stodoły, gdzie niegdyś znajdował się wjazd na teren gospodarstwa. W trakcie rozbudowy drogi pomnik przesunięto o 40 m, na jego aktualne miejsce. W samym gospodarstwie znajduje się też czarna kamienna tablica w języku niemieckim i francuskim upamiętniająca to tragiczne wydarzenie.

Duroc został wstępnie pochowany w katedrze Notre-Dame. Dopiero w 1845 r., po przewiezieniu zwłok Napoleona do Paryża w 1840 r. i pochowaniu ich w Kościele Inwalidów, Duroc ostatecznie spoczął wraz ze swoim przyjacielem Cesarem.

Der heute in Markersdorf stehende Gedenkstein stammt aus dem Jahr 1834. Er wurde genau an der Stelle errichtet, wo beide Generäle verwundet wurden – an der Längsseite des Stallgebäudes, wo einst ein Tor in das Gut führte. Im Zuge des Straßenausbaus wurde er 40 m weiter an den jetzigen Standort verlegt. Im Hof erinnert eine schwarze Steintafel in deutscher und französischer Sprache an das Ereignis.

Duroc wurde vorerst in der Kathedrale zu Notre-Dame bestattet. Erst 1845, nach der Überführung und Bestattung von Napoleons Leiche 1840 im Invalidendom, wurden seine Überreste neben seinem kaiserlichen Freund zur letzten Ruhe gebettet.

constructed. The monument that can be found in Markersdorf today dates back to 1834. It was erected on the exact spot where the grenade hit both generals – in front of the longer side of the barn, where the farm's entry used to be. During road extension works, the monument was moved 40 metres to a side, to its present location. On the farm itself visitors can see a black memorial plaque, commemorating the tragic event in German and French. Duroc was first buried at the Notre-Dame Cathedral in Paris. Only after Napoleon's body was brought to Paris (1840) and buried at the Les Invalides Church, Duroc's coffin was finally placed next to his friend, the Emperor.

Widok na dawne gospodarstwo J.T. Hanspacha i kamień pamiątkowy ku czci marszałka Duroca w Markersdorfie / Blick auf das ehemalige Hanspachsche Bauernhof und den Gedenkstein für Marschall Duroc in Markersdorf / View of the former J.T. Hanspach's homestead and a memorial stone in honour of Marshal Duroc in Markersdorf

1813

N

1996

HIER ERLAG DER PALASTMARSCHALL DUROC

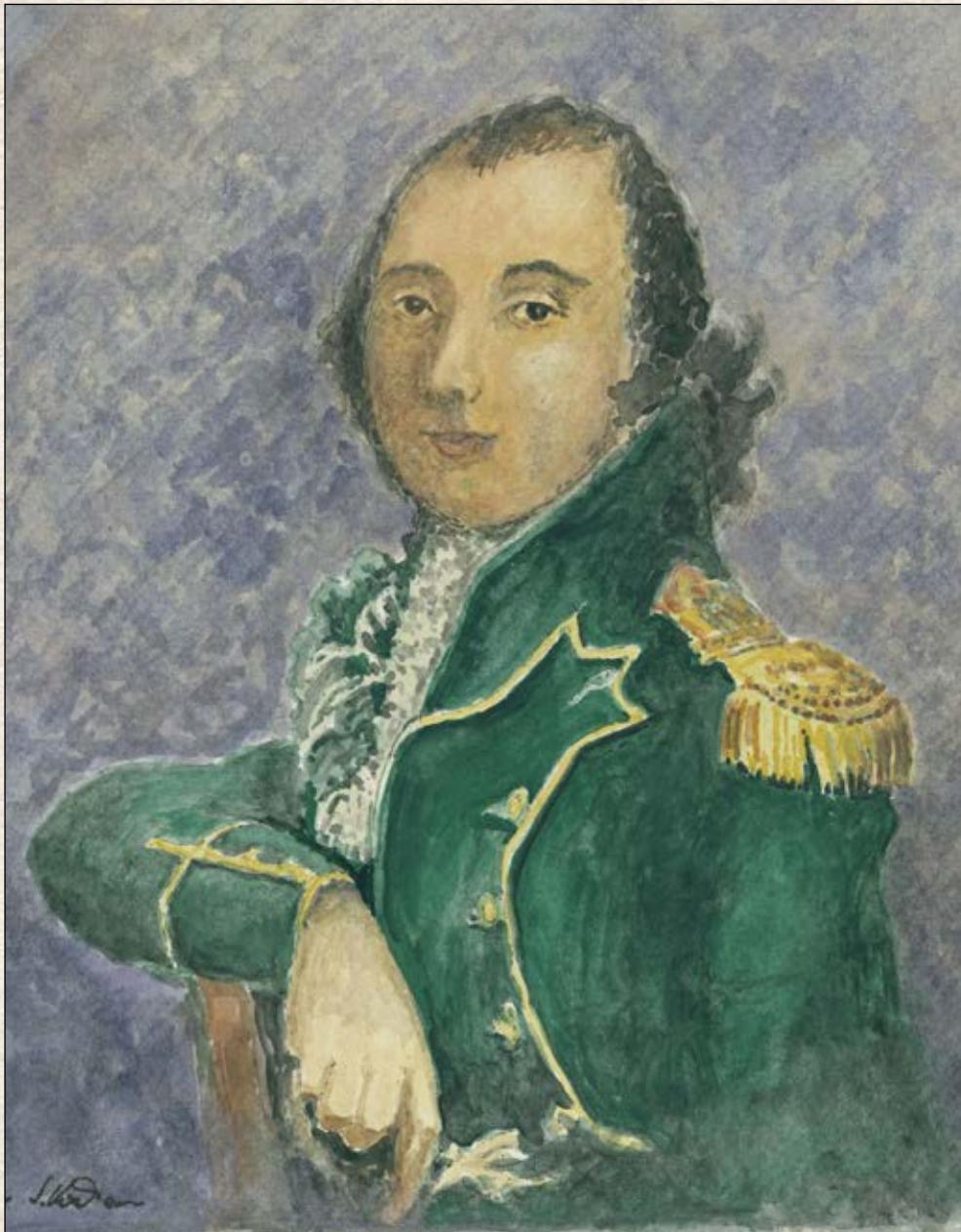
AM 23 MAI 1813 MORGENS GEGEN 10 UHR

SEINER AM VORABEND ERHALTENEN VERWUNDUNG

A LA MEMOIRE DU GRAND MARECHAL DU PALAIS DUROC,
DECÈDÉ LE 23 MAI 1813 VERS 10 HEURES DU MATIN DES
SUITES DE SES BLESSURES REÇUES LA VEILLE

Kamienna tablica w dawnym gospodarstwie J.T. Hanspacha w Markersdorfe / Steintafel im Hof des ehem. Hanspachschen Bauernguts in Markersdorf / Stone plaque on the former J.T. Hanspach's farmhouse in Markersdorf

General François Joseph Kirgener, akwarela, S. Kaden, XX w. / General François Joseph Kirgener, Aquarell, S. Kaden, 20. Jh. / General François Joseph Kirgener, watercolour, S. Kaden, 20th century

Nagrobek Françoisa Josepha Kirgenera z 1913 r. / Grabstein von François Joseph Kirgener aus dem Jahr 1913 / François Joseph Kirgener's tombstone from 1913

Generał François Joseph Kirgener / François Joseph Kirgener / General François Joseph Kirgener

François Joseph Kirgener od 1793 r. walczył w armii rewolucyjnej. Po bitwie pod Austerlitz w 1805 r. awansował na generała dywizji. W trakcie kampanii wiosennej w 1813 r. towarzyszył Napoleonowi w drodze na Śląsk.

Wieczorem 22 maja 1813 r. na drodze w Markersdorfe miało miejsce tragedia. Trzy pociski artyleryjskie wystrzelone ze stanowisk rosyjskich stacjonujących na wzgórzu Hoterberg trafiły nie tylko budynki, ale i grupę dowódców wojskowych, którzy podążali konno w niewielkiej odległości za Napoleonem. Trzeci z wystrzelonych pocisków uderzył 50 metrów za cesarzem w drzewo i rykosztem trafił generała Kirgenera i marszałka Duroca. Kirgener został śmiertelnie raniony w prawe udo. Zmarł natychmiast. Jego zwłoki pozostawiono na miejscu przez noc pod ochroną żołnierzy i na drugi dzień pochowano. W kolejnych latach grób kilkakrotnie odwiedzali jego krewni. Obok posadzono świerk i krzew różany. W 1913 r., w stulecie wyzwolenia spod okupacji francuskiej, ustalono tam nagrobek. Można go zobaczyć przy nowym wjeździe na teren dawnego gospodarstwa J.T. Hanspacha pod rosnącą tam dzisiaj jodłą.

François Joseph Kirgener kämpfte seit 1793 in der Revolutionsarmee. Nach der Schlacht bei Austerlitz 1805 wurde er zum Divisionsgeneral befördert. Im Laufe der Frühjahrskampagne 1813 begleitete er Napoleon nach Schlesien.

Am Abend des 22. Mai 1813 kam es auf der Dorfstraße in Markersdorf zu einer Tragödie. Drei von der russischen Stellung auf dem Hoterberg abgeschossene Artilleriegescosse hatten nicht nur Gebäude getroffen, sondern auch eine Gruppe von Generälen, die Napoleon in einiger Entfernung zu Pferde folgte. Der dritte Schuss schlug 50 m hinter dem Kaiser in einen Baum ein und verwundete danach Kirgener und Duroc. General Kirgener hat dabei den rechten Oberschenkel verloren. Er war sofort tot. Sein Leichnam wurde über Nacht unter militärischer Bewachung an der Stelle seines Todes belassen und am nächsten Tag begraben. In den darauffolgenden Jahrzehnten besuchten mehrmals seine Verwandten die Stelle. Später wurden an seinem Grab eine Fichte und ein Rosenstrauch gepflanzt. Im Rahmen der 100-Jahre-Feierlichkeiten im Jahr 1913 wurde dort ein Grabstein errichtet. Er befindet sich unmittelbar neben dem heutigen Eingang zum ehemaligen Hanspachschen Bauernhof unter einer dort wachsenden Tanne.

François Joseph Kirgener fought in the French revolutionary army since 1793. He was promoted to major general after the Battle of Austerlitz in 1805. During the spring campaign in 1813, he accompanied Napoleon on his way to Silesia.

In the evening of 22nd May, 1813, a tragic event happened on the road leading to Markersdorf. Three shells, shot from Russian posts on the Hoterberg Hill, hit not just some buildings but also a group of commanders who followed Napoleon on horseback, at a short distance. The third of the shells landed 50 metres behind Bonaparte, hit a tree and rebounded to wound both Kirgener and Duroc. General Kirgener was fatally wounded in his right thigh. He died on the spot, and his corpse was guarded by soldiers overnight, and buried the next day. The grave was visited by his relatives several times over following years. A spruce tree and a rose bush were planted nearby. In 1913, on the centenary of liberation from the French rule, a tombstone was placed there. It can be seen today at the new entrance to the former J.T. Hanspach's farm, under a fir tree.

Generał Jean Pierre Joseph Bruguière, zwany Bruyère / Jean Pierre Joseph Bruguière, genannt Bruyère / Jean Pierre Joseph Bruguière, known as Bruyère

W Sohland, wsi położonej u stóp wzgórza Rotstein, w trakcie bitwy pod Reichenbachem w dniu 22 maja 1813 r. doszło do tragicznego wydarzenia. Podczas jednego z natarć na kawalerię rosyjsko-pruską generał Jean Pierre Joseph Bruyère dowodził trzema brygadami kawalerii. W trakcie walk został raniony kulą armatnią, która trafiła go w prawą nogę, przeszła przez bok konia i wychodząc, uszkodziła lewe kolano. Żołnierze przenieśli dowódcę na noszach na stok za miejscowością gospodą, gdzie po zajściu na drodze w Markersdorfie przebywał Napoleon. W poniedziałek 24 maja Bruyère przetransportowano do Görlitz, do domu sekretarza miasta Baumeistera przy ul. Rosenstrasse 4. Po amputacji obu nóg miał tam powrócić do zdrowia. Napoleon odwiedził generała 25 maja, przed odjazdem do Bolesławca. Bruyère zmarł jednak 5 czerwca 1813 r. i w następnym dniu został uroczyście pochowany na cmentarzu św. Mikołaja w Görlitz. Miejsce pochówku jest dzisiaj nieznane.

Das Waldhufendorf Sohland, am Fuße des Rotsteins gelegen, spielte eine tragische Rolle im Verlaufe der Schlacht bei Reichenbach am 22. Mai 1813. General Jean Pierre Joseph Bruyère befehligte dort drei Kavallerie-Brigaden bei einem Angriff auf die alliierte Kavallerie. Dabei wurde er von einer Kanonenkugel niedergestreckt. Sie traf sein rechtes Bein, durchschlug den Körper seines Pferdes und zerschmetterte beim Verlassen noch sein linkes Knie. Die Soldaten transportieren ihn auf einer Trage zu den Anhöhen hinter dem Kretscham, wo sich nach dem Vorfall auf der Dorfstraße auch Napoleon in Sicherheit gebracht hatte. Am Montag, den 24. Mai, wurde Bruyère in das Haus des Amtssekretärs Baumeister in der Rosenstraße 4 in Görlitz gebracht. Nach einer erfolgten Amputation beider Beine sollte er dort gesund gepflegt werden. Napoleon besuchte ihn in Görlitz am 25. Mai, bevor er Richtung Bunzlau aufbrach. Bruyère verstarb jedoch am 5. Juni 1813 und wurde am nächsten Tag feierlich auf dem Görlitzer Nikolai-Friedhof bestattet. Die Grabstelle ist heute unbekannt.

In Sohland, a village at the foot of the Rotstein Hill, a tragic event took place during the Battle of Reichenbach on 22nd May, 1813. During one of the French charges against the enemy, General Jean Pierre Joseph Bruyère had three cavalry brigades in his command. In the heat of the battle, he was wounded by a cannonball which hit his right leg, pierced through the horse's side and damaged the rider's other knee on its way out. Soldiers carried him on a stretcher to the slope behind the local inn, where Napoleon was resting after the incident on the road to Markersdorf. On Monday 24th May, Bruyère was transported to Görlitz, to the city clerk Baumeister's house at 4 Rosenstrasse. That was supposed to be his convalescence place after amputation of both legs. Napoleon paid a visit to the general on 25th May, before his visit to Bolesławiec. However, Bruyère died on 5th June, 1813. His ceremonial funeral took place on the following day at the St. Nicolas cemetery in Görlitz. The exact place of his burial remains unknown today.

Fragment dioramy z przedstawieniem bitwy nad Kaczawą, Bundesgruppe Liegnitz - Stadt und Land - e.V., po 1945 / Ausschnitt aus einem Zinnfiguren-Diorama mit der Darstellung der Schlacht an der Katzbach, Bundesgruppe Liegnitz - Stadt und Land - e.V., nach 1945 / Fragment of a diorama depicting the Battle of Katzbach, Bundesgruppe Liegnitz - Stadt und Land - e.V., after 1945.

Panorama na Reichenbach/OL, widok z wiatraka holenderskiego na wzgórzu Töpferberg / Blick von der Holländermühle auf dem Töpferberg auf einen Teil von Reichenbach/OL / Panorama of Reichenbach/OL, view from the windmill on the Töpferberg Hill

Wzgórze Hoterberg w Holtendorfie / Der Hoterberg in Holtendorf / The Hoterberg Hill in Holtendorf

W czasie wiosennej kampanii 1813 r. wojska rosyjskie ulokowały się na dwóch wzgórzach: Töpferberg pod Reichenbachem oraz Hoterberg w Holtendorfie. Po odwrocie z Reichenbachu, spowodowanym natarciem Francuzów, Rosjanie zajęli pozycje w Holtendorfie. Większa część oddziałów przeprowadziła się na wschodni brzeg Nysy i po spaleniu mostów maszerowała w kierunku Śląska.

Hoterberg był ostatnim stanowiskiem obronnym Rosjan przed przekroczeniem rzeki. Z tego właśnie stanowiska na rozkaz generała Nikitina wystrzelono pociski z których jeden zabił dowódców francuskich Kirgenera i Duroca. Nikitin nie wiedział, że w tym momencie na drodze w Markersdorfie przebywał sam Napoleon w otoczeniu kilku generałów. Ostatni z kilku „strzałów próbnych” został wystrzelony na odległość 2,4 km – natamte czasy to godny uwagi rekord – i trafił grupę konnych. Na miejscu niedysiejszego stanowiska Rosjan znajduje się dzisiaj „Hotel Duroc”.

Der Hoterberg löste den Töpferberg bei Reichenbach als Standort der russischen Truppen ab. Nachdem diese sich nach dem Angriff der Franzosen aus Reichenbach zurückgezogen hatten, nahmen sie Stellungen in Holtendorf ein. Der Großteil der Truppen hatte sich bereits auf die Ostseite der Neiße und nach Schlesien begeben und auf ihrem Weg die Brücken über den Fluss zerstört.

Der Hoterberg stellte eine letzte Verteidigungs linie vor dem Erreichen des Flusses dar. Von hier aus wurde auf Befehl des Generals Nikitin jene Kanone abgefeuert, welche die französischen Generäle Kirgener und Duroc das Leben kostete. Nikitin ahnte nicht, dass sich zu dem Zeitpunkt Napoleon selbst mit einigen seiner Generäle auf der Straße befand. Der letzte der „Probierschüsse“ ging in einer Entfernung von 2,4 km nieder – eine beachtliche Leistung für die damalige Zeit – und traf das Gefolge. Am Standort der russischen Kanonen befindet sich heute das „Hotel Duroc“.

During the spring campaign of 1813, the Russian army units established their positions on two hills: Töpferberg near Reichenbach and Hoterberg in Holtendorf. After the retreat from Reichenbach, caused by a French assault, the Russians took their posts in Holtendorf. The majority of the troops crossed over to the eastern bank of the Neisse River and after burning the bridges marched on towards Silesia. Hoterberg was the final Russian defence stronghold before the river crossing. It was from there that the shells which killed the French commanders, General Kirgener and Marshal Duroc, were fired on the General Nikitin's order. Nikitin had not known that Napoleon himself, and some of his commanders, were just on their way in Markersdorf. The last in the series of “trial shots” had the reach of 2.4 km – a notable record for those times – and hit the group of French commanders on horseback. At present, “Hotel Duroc” is situated on the spot of the Russian army post.

Lasek Armatni / Kanonenbusch / The Cannon Grove

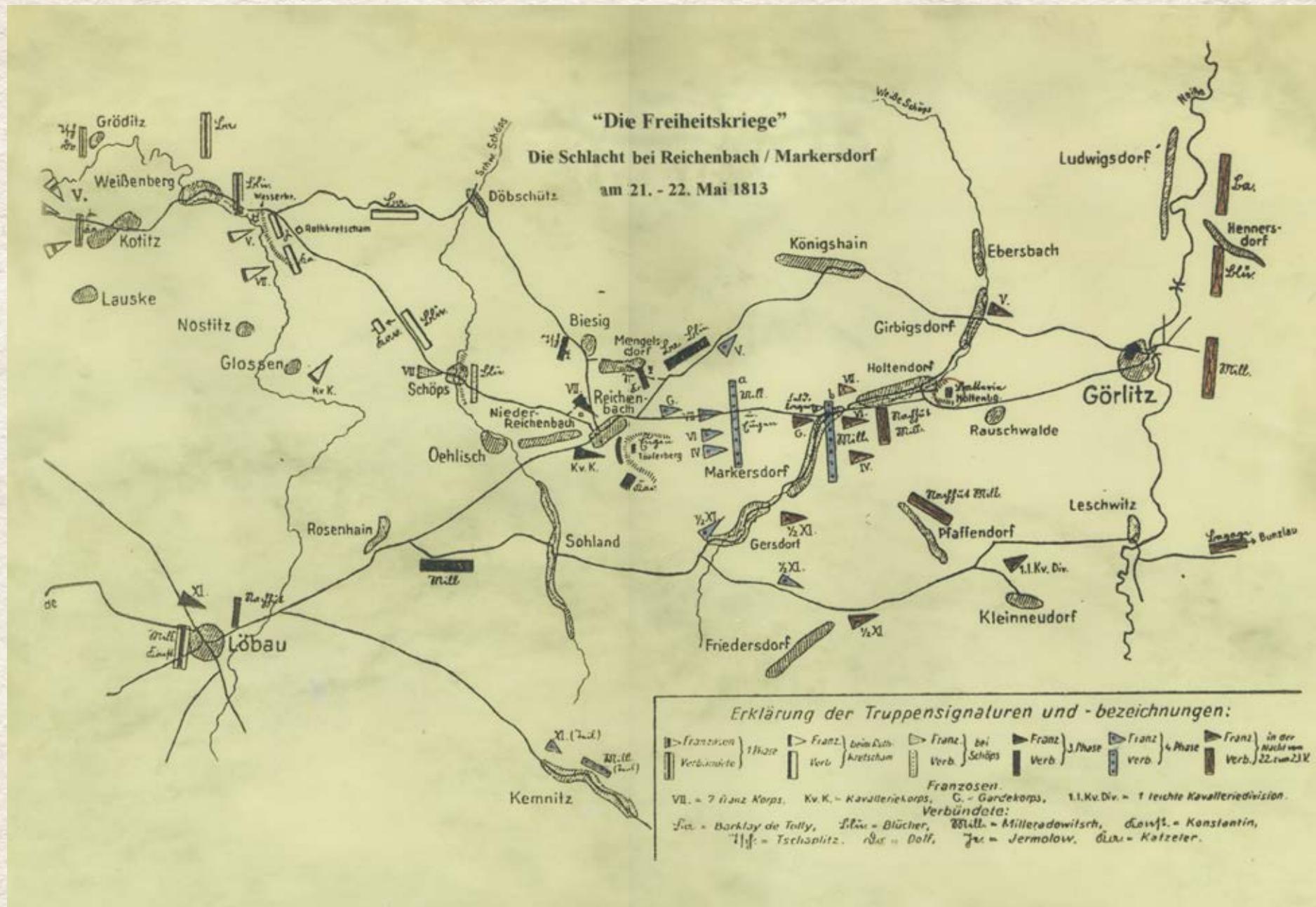
Mały lasek mieszany w pobliżu Markersdorfu zwany jest dzisiaj Laskiem Armatnim. Pochodzenie tej nazwy pozostaje nadal tajemnicą. Jedna z opowieści mówi o tym, że przechodziły tędy wojska rosyjsko-pruskie, wycofywujące się w kierunku Nysy w maju 1813 r. Tutaj miała miejsce kolejna potyczka pod ostrzałem artyleryjskim, która ponoć nadała imię temu miejscu. Inna, niemalże zapomniana legenda, mówi jednak o ukrytym tam skarbie. Rzekomo uciekający po bitwie nad Kaczawą Francuzi ukryli w lesie pieniądze z kasy wojennej. Ktoś widział, jak zakopywali ją w zaplombowanej lufie armatniej. Podobno jeszcze w połowie XIX w. w owym lasku można było natknąć się na liczne głębokie doły, które wykopali okoliczni mieszkańcy poszukujący skarbu.

Ein kleiner Laubholzwald in der Nähe von Markersdorf trägt heute den Namen „Kanonenbusch“. Wie er zu seinem Namen kam, ist nicht ganz geklärt.

Eine Geschichte besagt, dass die russischen und preußischen Verbündeten auf ihrem langsamem Rückzug hinter die Neiße im Mai 1813 dieses Wäldchen passierten. Hier kam es zu einer erneuten Kanonade, die ihm wohl seinen Namen verlieh.

Eine fast vergessene Überlieferung berichtet jedoch von einem Schatz. Angeblich wurden die nach der Schlacht an der Katzbach sich zurückziehenden Franzosen beobachtet, als sie in diesem Wäldchen einen Teil ihrer Kriegskasse versteckt haben. Das Geld soll wohl in einem versiegelten Kanonenrohr vergraben worden sein. Noch in der Mitte des 19. Jahrhunderts gab es im Kanonenbusch viele tiefe Löcher unter den Bäumen, an Stellen, wo die Bewohner nach dem Geld gegraben haben.

A small mixed-tree forest patch near Markersdorf is known today as the Cannon Grove. The exact origin of that name remains a mystery. One of the stories says that the Russian and Prussian units, retreating towards the Neisse River in May 1813, moved through that forest. One of the skirmishes that took place here under the cannon fire was to give name to that piece of land. Another, nearly forgotten legend says about a treasure hidden in that forest. The French troops, fleeing after the Battle of Katzbach, allegedly hid an army bank down there. Someone was said to have seen it being buried in a sealed cannon barrel. As late as in the middle of the 19th century there were many deep holes in the grove, made by the locals searching for the treasure.

Plan bitwy pod Reichenbach/OL, XIX w. / Plan der Schlacht bei Reichenbach/OL, 19. Jh. / Plan of the battle of Reichenbach/OL, 19th century

Most Napoleoński w Reichenbachu / Napoleonbrücke bei Reichenbach / The Napoleonic Bridge in Reichenbach

W pobliżu wjazdu do Reichenbachu, po prawej stronie drogi krajowej nr 6, znajduje się stary most, który powstał prawdopodobnie w XV w. W kolejnych stuleciach przez rzeczkę Reichenbacher Wasser przeprawiali się liczni kupcy, rabusie a także dostojni panowie. Swą dzisiejszą nazwę most zawdzięcza Napoleonowi. W 1812 r. cesarz Francuzów korzystał z niego po raz pierwszy, przeprowadzając przez rzekę 40 tys. bawarskich i 60 tys. włoskich żołnierzy w drodze do Rosji. Rok później, w maju 1813 r., most ponownie służył celom strategicznym w trakcie bitwy między sprzymierzonymi wojskami prusko-rosyjskimi a oddziałami Napoleona. Podczas rozbudowy drogi krajowej nr 6 w pierwszej połowie XX w. nad rzeczką powstał nowy most, a stary powoli niszczał. W 1994 r. został on zabezpieczony i naprawiony przez stowarzyszenie Heimatverein Reichenbach e.V.

Kurz vor dem Ortseingang von Reichenbach, rechts der heutigen Bundesstraße 6, liegt eine alte Brücke. Erbaut wurde sie wohl im 15. Jahrhundert. In den darauf folgenden Jahrhunderten hat sie zahlreiche Kaufleute, Räuber und hohe Herren über das Reichenbacher Wasser geleitet. Doch ihren heutigen Namen verdankt sie Napoleon. Bereits 1812 benutzte der Kaiser der Franzosen sie, als er 40.000 bayrische und 60.000 italienische Soldaten nach Russland führte. Ein Jahr später, im Mai 1813, diente die Brücke wieder als wichtiger Punkt: als strategischer Faktor in der Schlacht zwischen preußischen und russischen Verbündeten gegen die Truppen Napoleons. Der Bau der Bundesstraße 6 in der ersten Hälfte des 20. Jahrhunderts zog auch den Bau einer neuen Brücke über das Reichenbacher Wasser nach sich und führte zum stetigen Verfall der alten Brücke. Erst 1994 wurde sie durch den Heimatverein Reichenbach e.V. gesichert und wieder in Stand gesetzt.

Near the entry to Reichenbach, on the right side of today's National Road 6, there is an old bridge that was probably built in the 15th century. Over the centuries, the river – Reichenbacher Wasser – was crossed by lots of travelling folk: numerous traders, robbers, as well as noble gentlemen. The bridge owes its present name to the French emperor who used the passage for the first time in 1812. Under his command, some 40 thousand Bavarian and 60 thousand Italian soldiers made their way towards Russia here. A year later, in May 1813, the bridge was used for strategic purposes once more, during the battle of allied Russo-Prussian units against the Napoleon's troops. In the first half of the 20th century, in the course of extension works of the National Road 6, a new bridge was laid over the river and the old one was left aside and suffered a gradual decline. In 1994, the latter was secured and repaired by the effort of the local citizens' association, Heimatverein Reichenbach e.V.

Dawny wąwóz w Markersdorfe, rysunek piórkiem i akwarela, S. Kaden, XX w. / Ehemaliger Hohlweg in Markersdorf, aquarellierte Federzeichnung, S. Kaden, 20. Jh. / Old sunken lane in Markersdorf, watercolour and pen drawing, S. Kaden, 20th century

Ludność w czasach wojny / Bevölkerung und Krieg / The population in the times of war

We wczesnych godzinach porannych 22 maja 1813 r. ludność z Reichenbachu, uciekając przed nadciągającymi Francuzami, schroniła się na połiskim wzgórzu Spitzberg. Z kolei mieszkańcy Markersdorfu, którzy już byli nękaniani przez wycofywające się oddziały rosyjskie, udali się do miejscowości Jauernick i Friedersdorf pod Görlitz. Plądrujący żołnierze francuscy zniszczyli w Markersdorfie kilka domów, a pod wieczór zabili młodego mężczyznę, który ponoć zbyt wolno szukał klucza od zamkniętej izby. Pobliska wieś Biesig, po wycofaniu się Rosjan, zajęta została przez oddziały włoskie i badeńskie, które ją splądrowały.

Zwierzęta i żywność były konfiskowane, a opór był bezskuteczny i niebezpieczny. Potwierdza to przypadek z pobliskiego Königshain, gdzie lokalny sędzia Daniel Flex został zastrzelony 24 sierpnia 1813 r. przez francuskich żołnierzy. Francuzi skonfiskowali konie jednego z rolników w Königshain. Flex domagał się, aby za nie zapłacili. Jednak żołnierze nie chcieli o tym słyszeć i jeden z nich zabił Daniela Flexa strzałem prosto w serce. Na miejscu wydarzenia gmina w 1913 r. ustanowiła wykonany z piaskowca pomnik.

In den frühen Morgenstunden des 22. Mai 1813, als die Franzosen immer näher an Reichenbach heranrückten, flohen die Stadtbewohner auf den benachbarten Spitzberg. Auch die Markersdorfer Anwohner, die bereits von den sich zurückziehenden russischen Truppen drangsaliert wurden, zogen sich nach Jauernick und Friedersdorf bei Görlitz zurück. Brandschatzende französische Soldaten zerstörten einige Häuser in Markersdorf, am Abend wurde ein junger Mann von ihnen erschlagen, als er nicht sofort den Schlüssel zu einer verschlossenen Kammer fand. Das benachbarte Biesig wurde nach dem Abzug der Russen von italienischen und badischen Truppen besetzt und völlig ausgeplündert.

Die Tiere und Lebensmittel wurden beschlagnahmt, Widerstand war zwecklos und gefährlich. Dies zeigt uns ein Fall aus dem unweit gelegenen Königshain, wo der Ortsrichter Daniel Flex am 24. August 1813 von französischen Soldaten niedergeschossen wurde. Die Soldaten hatten die Pferde eines Königshainer Bauern konfisziert. Flex wollte, dass sie die Pferde bezahlten. Die Soldaten ließen jedoch nicht mit sich reden und schossen Daniel Flex unvermittelt ins Herz. Er war sofort tot. An jener Stelle ließ die Gemeinde 1913 einen Gedenkstein aus Sandstein errichten.

In the early morning of 22nd May, 1813, the people of Reichenbach, fleeing from the attacking French army, took shelter on the nearby Spitzberg Hill. The residents of Markersdorf, who had already suffered abuse from the withdrawing Russian units, also decided to run away and hide in the areas of Jauernick and Friedersdorf near Görlitz. The French troops, plundering the town, damaged several houses in Markersdorf, and in the evening they killed a young man who was not fast enough finding the key to a closed room. A nearby village of Biesig was another one to suffer damage when soldiers from Italy and Baden went on to plunder after the Russian retreat.

Food and farm animals were confiscated and resistance was vain and dangerous. The latter is confirmed by the case of the Königshain village, where the local judge, Daniel Flex, was shot dead by Napoleon's troopers on 24th August, 1813. The French came to confiscate farm horses from one of the Königshain farmers. Flex demanded that horses should be paid for. The soldiers would not hear of that and one of them shot Daniel Flex straight in the heart, killing him on the spot. The local commune put up a sandstone monument there in 1913, to commemorate the tragic event.

Zakwaterowanie żołnierzy francuskich, rysunek piórkiem i akwarela, S. Kaden, XX w. / Französische Soldaten im Quartier, aquarellierte Federzeichnung, S. Kaden, 20. Jh. / Accommodation of French soldiers, watercolour and pen drawing, S. Kaden, 20th century

Widok na Königshain / Blick auf Königshain / View of Königshain

Pomnik Daniela Flexa w Königshain, 1913 / Gedenkstein für Daniel Flex in Königshain aus dem Jahr 1913 / Monument to Daniel Flex in Königshain, 1913

© His
© His

or

I see the tree

~~Nephelis~~
Nephelis
Bongard

Napoleon Bonaparte

(ur. 15.08.1769 r. w Ajaccio na Korsyce, zm. 05.05.1821 r. w Longwood na Wyspie Św. Heleny). Francuski dowódca wojskowy i przywódca polityczny, jedna z najważniejszych postaci w historii Francji i świata. Pierwszy konsul Republiki Francuskiej (1799–1804), a następnie Cesarz Francuzów Napoleon I (1804–1814 i 1815). Posiadał także tytuły króla Włoch (1805–1814) i protektora Związku Reńskiego (1806–1813), był także faktycznym zwierzchnikiem Księstwa Warszawskiego (1807–1815). Dążąc do przejęcia władzy nad całą Europą rozpoczął serię konfliktów zbrojnych pomiędzy Francją i państwami z nią sprzymierzonymi a koalicją innych mocarstw i ich sojuszników, w skład której wchodziły m.in.: Austria, Rosja, Prusy, Wielka Brytania, Portugalia, Hiszpania, Szwecja, Królestwa Sardynii i Sycylii. Wojny, zwane napoleońskimi, toczyły się od 1799 r. i zakończyły się definitywnie 18.06.1815 r. klęską Napoleona pod Waterloo. Ich konsekwencją był nowy porządek i podział wpływów w Europie, który panował przez cały XIX w. aż do I wojny światowej.

(geb. 15.08.1769 in Ajaccio auf Korsika, gest. 05.05.1821 in Longwood House auf der Insel St. Helena). Französischer General und politischer Anführer, eine der wichtigsten Persönlichkeiten der französischen und Weltgeschichte. Erster Konsul der Französischen Republik (1799–1804), als Napoleon I. Kaiser der Franzosen (1804–1814 und 1815). König von Italien (1805–1814) und Protektor des Rheinbundes (1806–1813), Oberhaupt des Herzogtums Warschau (1807–1815). Auf seinem Weg zur Europaherrschaft löste er eine Reihe von Militärkonflikten aus, in denen Frankreich mit seinen Verbündeten gegen die alliierten Verbände aus Österreich, Russland, Preußen, Großbritannien, Portugal, Spanien, Schweden, Königreich Sardinien und Sizilien kämpfte. Die sog. Napoleonischen Kriege begannen 1799 und endeten am 18.06.1815 mit Napoleons Niederlage bei Waterloo. Dies führte zu einer neuen Ordnung und Machtverteilung in Europa, die das ganze 19. Jh. bis zum ersten Weltkrieg galt.

(born 15.08.1769 in Ajaccio, Corsica, dec. 05.05.1821 in Longwood, St. Helen's Island). The French military commander and political leader, one of the major figures in both the French and global history. The first consul of the Republic of France (1799–1804), and subsequently the Emperor of the French, Napoleon I (1804–1814 and 1815). He also held the titles of the king of Italy (1805–1814), protector of the Confederation of the Rhine (1806–1813) and head of the Duchy of Warsaw (1807–1815). Aiming to dominate over the whole of Europe, he started a series of military conflicts between France and its allies on one hand, and a coalition of other powers on the other, the latter including Austria, Russia, Great Britain, Prussia, Portugal, Spain, Sweden, kingdoms of Sardinia and Sicily. Those wars, known as "Napoleonic" ones, were fought between 1799 and 1815. The end of the period was marked by Napoleon's defeat at Waterloo (18th June, 1815). Eventually, the new order and balance of powers emerged in Europe, which was to last for the whole 19th century, until the First World War.

Car Aleksander I Romanow / Zar Alexander I. Romanow / Tsar Alexander I Romanov

(ur. 12.12.1777 r. w Petersburgu, zm. 19.11.1825 r. w Taganrogu) syn cara Rosji Pawła I z dynastii Romanowów, car Rosji od 1801 r. Zwolennik absolutyzmu oświeconego, który to ustrój starał się wprowadzić w Rosji po objęciu rządów. Był przyjaźnie nastawiony do Polaków, jego przyjaciel – A. Czartoryski – był ministrem spraw zagranicznych. Nastawiony negatywnie do Napoleona. W 1805 r. przystąpił do koalicji antyfrancuskiej, zawiązanej przez Angię, Austrię i Szwecję. Oddziały rosyjskie pod dowództwem M. Kutuzowa walczyły w czasie kampanii w Austrii w 1805 r. i w Prusach w 1807 r. Po zaatakowaniu przez Napoleona Rosji w czerwcu 1812 r. główne siły rosyjskie, znacznie słabsze liczebnie, nie podejmowały otwartej walki, lecz wycofywały się w głąb kraju, nisząc wszystko na trasach przemarszu wojsk Napoleona oraz napadając na rozproszone oddziały i transporty zaopatrzeniowe przeciwnika. Aleksander I nie odpowiadał na propozycje rozejmu, składane przez cesarza Francuzów, licząc na wyniszczenie wojsk francuskich przez surowy klimat. Sroga zima rzeczywiście zdzieliła półmillionową Wielką Armię Napoleona. Był to początek końca pryma-

(geb. 12.12.1777 in Petersburg, gest. 19.11.1825 in Taganrog) Sohn des Zaren von Russland Paul I. aus dem Hause Romanow, russischer Zar ab 1801. Verfechter des aufgeklärten Absolutismus, den er nach seinem Amtsantritt in Russland einführen wollte. War polenfreudlich gesinnt, sein Freund – A. Czartoryski – war polnischer Außenminister. Napoleon betrachtete er als Feind. 1805 trat er der antifranzösischen Koalition bei, der England, Österreich und Schweden angehörten. Russische Truppen unter dem Befehl M. Kutusows nahmen an der gesamten Kampagne in Österreich 1805 und in Preußen 1807 teil. Nach dem Angriff Napoleons auf Russland im Juni 1812 ließen sich die zahlenmäßig unterlegenen russischen Einheiten nicht in einen offenen Kampf verwickeln, sondern zogen sich in die Mitte des Landes zurück und zerstörten dabei alles, was auf der zukünftigen Route der Armee Napoleons lag. Dabei überfielen sie auch einzelne Truppen und Versorgungseinheiten des Feindes. Alexander I. wies die Friedensangebote des Kaisers der Franzosen ab und hoffte auf die Vernichtung der französischen Armee durch

(born 12.12.1777 in Petersburg, dec. 19.11.1825 in Taganrog), the son of Tsar Paul I of Russia (of the Romanov dynasty). Alexander was the tsar of Russia since 1801. He opted for “enlightened absolutism” policies, which he tried to install in Russia after entering the throne. He was friendly towards many Poles, and his close friend A. Czartoryski was his minister of foreign affairs. Negatively disposed towards Napoleon, he joined the anti-French coalition of England, Austria and Sweden in 1805. The Russian troops commanded by M. Kutuzov were involved in the Austrian and Prussian campaigns (1805 and 1807 respectively). After Napoleon’s assault on Russia in June 1812, the main Russian forces, much weaker in numbers, did not engage in open fighting but rather retreated towards deep continental Russia, destroying the infrastructure on the French marching route and attacking the dispersed regiments and supply units of the enemy. Alexander I did not respond to suggestions of truce, from the French emperor. He placed his bet on the French troops getting exhausted by the coarse Russian climate. The harsh winter did

tu Napoleona w Europie, któremu ostateczny kres przyniosła klęska pod Waterloo 18.06.1815 r. Aleksander I, jako „wyzwoliciel Europy”, był jednym z głównych autorów postanowień Kongresu Wiedeńskiego, który wprowadził nowy porządek i po-działy wpływu w Europie, panujący przez cały XIX w. aż do I wojny światowej.

das raue Klima. Tatsächlich dezimierte ein strenger Winter die 500 000 Mann starke Grande Armée. Dies war der Anfang vom Ende der Vorherrschaft Napoleons in Europa. Seine Niederlage bei Waterloo am 16.08.1815 war endgültig. Alexander I. als „Befreier Europas“ war wesentlich an den Beschlüssen des Wiener Kongresses beteiligt. Diese führten zu einer neuen Ordnung und Machtverteilung in Europa, die das ganze 19. Jh. bis zum ersten Weltkrieg Bestand hatte.

indeed decimate Napoleon's Grand Army which had originally been half a million people strong. That was an initial sign of the fading of Napoleon's domination in Europe. The final stamp was his defeat at Waterloo, on 18th July, 1815. Alexander I, as the "liberator of Europe", was among the main architects of the Congress of Vienna, where the new order and new balance of power was designed. That new order remained the reality in Europe throughout the 19th century, then up until the First World War.

Spotkanie cesarza Napoleona z Aleksandrem I w Erfurcie 27.09.-14.10.1808, grafika, A. Sandoz, Ch. Gavard, Paryż 1857 / Treffen zwischen Kaiser Napoleon I. und Alexander I. in Erfurt 27.09.-14.10.1808, Graphik, del. A. Sandoz, sc. Ch. Gavard, Paris 1857 / Meeting between Emperor Napoleon and Alexander I in Erfurt, September 27 - October 14, 1808, graphic art, A. Sandoz, Ch. Gavard, Paris 1857

Michaił Iłłarionowicz Kutuzow / Michail I. Golenischtschew-Kutusow / Mikhail Illarionovich Kutuzov

(ur. 16.09.1745 r. w St. Petersburgu, zm. 28.04.1813 r. w Bolesławcu) książę smoleński, rosyjski dowódca wojskowy, głównodowodzący wojskami rosyjskimi w kampaniach przeciwko Napoleonowi. W 1801 r. został gubernatorem St. Petersburga. Do służby wojskowej wrócił w 1805 r., przyjmując dowództwo armii idącej na pomoc Austriakom. Odsunięty od dowodzenia po przegranej bitwie pod Austerlitz, w 1812 r. otrzymał od cara komendę nad całym wojskiem rosyjskim, walczącym z Napoleonem oraz tytuł księcia smoleńskiego. 18.04.1813 r. zatrzymał się, wraz z carem Aleksandrem I i całym sztabem w Bolesławcu, gdzie zmarł 10 dni później na tyfus. Jego ciało zostało oddane zabiegom balsamującym. Wyjęte podczas balsamowania wnętrzności włożono do małej cynowej trumienki i pochowano 08.05.1813 r. nieopodal kaplicy św. Anny w Bolesławicach. Następnego dnia ciało i serce marszałka wywiezione do St. Petersburga, tam złożono je w Soborze Kazańskim.

(geb. 16.09.1745 in St. Petersburg, gest. 28.04.1813 in Bunzlau), Fürst von Smolensk, russischer Heeresführer, Oberbefehlshaber der russischen Armee in den Kriegen gegen Napoleon. 1801 wurde er zum Generalgouverneur von St. Petersburg ernannt. Zum Militärdienst kehrte er 1805 zurück, als er mit seiner Armee den Österreichern zur Hilfe eilte. Nach der verlorenen Schlacht bei Austerlitz wurde er vom Dienst abgezogen. 1812 in den Stand eines Fürsten von Smolensk erhoben, bekam er vom Zar den Oberbefehl über die gesamte russische Armee, um gegen Napoleon zu kämpfen. Am 18.04.1813 hielt er zusammen mit Zar Alexander I. und seinem Hof in Bunzlau an, wo er zehn Tage später an Typhus starb. Sein Körper wurde einer Balsamierung unterzogen. Die dabei entnommenen Organe wurden am 08.05.1813 in einem kleinen Zinnsarg unweit der Hl.-Anna-Kapelle in Tillendorf bei Bunzlau beerdigt. Am nächsten Tag fand die Überführung seines Leichnams und Herzens nach St. Petersburg statt, wo sie in der Kasaner Kathedrale bestattet wurden.

(born 16.09.1745 in St Petersburg, dec. 28. 04. 1813 in Bolesławiec) prince of Smolensk, a Russian military commander, the Russian chief commander in the campaigns against Napoleon. In 1801 he was nominated to the St Petersburg governor post. After 4 years, he rejoined the service and took over the command of the army that carried out the relief of the Austrians in 1805. Temporarily removed from command after his lost battle of Austerlitz, he was reinstated by the tsar in 1812, distinguished as the prince of Smolensk and ordered to command the entire Russian troops fighting against Napoleon. On 18th April, 1813, he stopped, together with Tsar Alexander I and the whole court and staff in Bolesławiec, where he died 10 days later, after suffering from typhoid fever. His body was embalmed and the bowels were buried in a tin casket near the St. Anne chapel in Bolesławice, on 8th May, 1813. A day after that, marshall's embalmed body and his heart were transported to St Petersburg, and interred at the Kazan Orthodox Church.

Gebhard Leberecht von Blücher

(ur. 16.12.1742 r. w Rostocku, zm. 12.09.1819 r. w Krobielowicach) – feldmarszałek Królestwa Prus, główny dowódca armii pruskiej w kampanii antynapooleńskiej w 1813 r. W 1812 r. król Prus Fryderyk Wilhelm III przekazał mu dobra na ziemi prudnickiej, obejmujące Trzebinę, Miłowice, Wierzbiec i Włóczno. Za zwycięstwo nad Cesarstwem Francuzów otrzymał tytuł księcia von Wahlstatt oraz najwyższe odznaczenie wojskowe – gwiazdę do Wielkiego Krzyża Żelaznego, które przyjęło później nazwę Gwiazda Blüchera (Blücherstern). Od jego nazwiska nazwę wziął też typ pruskiej szabli – blücherówka (Blüchersäbel).

(geb. 16.12.1742 in Rostock, gest. 12.09.1819 in Kriebowitz) war ein preußischer Generalfeldmarschall und der Hauptbefehlshaber der preußischen Armee in der Kampagne von 1813. 1812 schenkte ihm Friedrich Wilhelm III. die Güter Kunzendorf, Mühlendorf, Wackenau und Achthuben bei Neustadt in Schlesien. Für den Sieg über die Franzosen wurde er zum Fürsten von Wahlstatt ernannt und mit dem Eisernen Kreuz mit goldenen Strahlen, genannt „Blücherstern“, ausgezeichnet. Nach ihm wurde auch ein preußischer Kavalleriesäbel benannt – der sog. Blüchersäbel.

(born 16.12.1742 in Rostock, dec. 12.09.1819 in Krobielowice) – a field marshall of the Kingdom of Prussia, the chief commander of the Prussian army in its anti-Napoleonic campaign in 1813. In 1812, Friedrich William III, king of Prussia, conveyed part of the Prudnik land to him, including Trzebina, Miłowice, Wierzbiec and Włóczno. For the victory over the French Empire, he received the Prince von Wahlstatt title along with the highest military order – a star to the Grand Iron Cross, further to be named the Blücher's Star (Blücherstern). Another thing named after his surname was a Prussian sabre type – Blüchersäbel.

Auguste Frédéric Louis Viesse de Marmont

(ur. 20.07.1774 r. w Châtillon-sur-Seine, zm. 2.03.1852 w Wenecji), księży Raguzy (Dubrownik), francuski dowódca, marszałek Francji. Do piechoty wstąpił w wieku 15 lat, jednak wkrótce potem został przeniesiony do artylerii. Z Napoleonem spotkał się już w 1792 r. w Dijon. U boku przyszłego cesarza walczył w Egipcie, gdzie awansowany został na generała brygady oraz we Włoszech, gdzie otrzymał awans na generała dywizji. Po zajęciu Dalmacji pełnił funkcję gubernatora i otrzymał tytuł księży, a wkrótce także stopień marszałka. W 1810 r. przejął dowództwo armii francuskiej w północnej Hiszpanii, gdzie został ciężko ranny. W 1813 r. cesarz powierzył mu dowództwo VI Korpusu, walczącego na Dolnym Śląsku i w Saksonii. W marcu 1814 r. po krótkotrwałej obronie Paryża poddał się, przechodząc wraz z całym korpusem na stronę wroga, czym zyskał opinię zdrajcy.

(geb. 20.07.1774 in Châtillon-sur-Seine, gest. 02.03.1852 in Venedig), Herzog von Raguza, französischer General und Maréchal d'Empire. Trat bereits mit 15 Jahren in die Infanterie ein, ging aber bald zur Artillerie. Die erste Begegnung mit Napoleon fand bereits 1792 in Dijon statt. Er kämpfte an der Seite des zukünftigen Kaisers in Ägypten, wo er zum Brigadegeneral befördert wurde. Nach der Besetzung von Dalmatien verwaltete er das Land und erhielt bald den Titel eines Herzogs, später wurde er zum Maréchal d'Empire ernannt. Während der Schlacht bei Salamanca 1812 wurde er schwer verwundet. 1813 übernahm er den Befehl über das VI. Korps in Sachsen und Niederschlesien. Im März 1814 nach seiner Kapitulation in Paris, lief er mit seinem gesamten Korps zum Feind über, worauf er zum Verräter erklärt wurde.

(born 20.07.1774 in Châtillon-sur-Seine, dec. 2.03.1852 in Venice), prince of Raguza (Dubrovnik), a French military commander, grand marshal of France. He enlisted with infantry at the age of 15, soon to be transferred to artillery. He met Napoleon as early as 1792 in Dijon. At the side of the future emperor he fought in Egypt, getting promoted to brigadier general, and in Italy, where he received a further promotion to the major general rank. Upon the capture of Dalmatia, he obtained the function of the governor and the title of a prince, soon also to be made a marshall. In 1810 he took over as the French commander in chief for Northern Spain, where he got seriously wounded. In 1813, the emperor charged him with the command of the VIth Corps engaged in Lower Silesia and Saxony. In March 1814, after a short defence of Paris, he surrendered, switching sides along with the entire corps, which earned him the reputation of a traitor.

Géraud Christophe Michel Duroc

(ur. 25.10.1772 r. w Pont-à-Mousson, zm. 23.05.1813 r. w Markersdorfe), książę friulski, francuski dowódca i dyplomata, wielki marszałek dworu cesarskiego (od 1805 r.). Pierwszy adjutant i osobisty przyjaciel Napoleona. W 1800 r. awansowany na generała brygady, a w 1803 r. na generała dywizji. Prócz dowodzenia oddziałami Napoleon powierzał mu także takie misje dyplomatyczne i negocjacje z przeciwnikami. W czasie bitwy pod Reichenbachem 22.05.1813 r. został śmiertelnie ranny przez rosyjski pocisk armatni, który wpadł w grupę oficerów podążających za Napoleonem. Zmarł następnego dnia rano. Pochowano go w paryskiej katedrze Notre-Dame, a w 1845 r. jego ciało przeniesiono do Kościoła Inwalidów.

(geb. 25.10.1772 in Pont-à-Mousson, gest. 23.05.1813 in Markersdorf), Herzog von Friaul, französischer General und Diplomat, Großmarschall des Palastes (ab 1805), erster Adjutant, engster Vertrauter und Freund Napoleons. 1800 zum Brigadegeneral ernannt, 1803 zum Divisionsgeneral. Neben seinen Aufgaben als Heeresführer übernahm er auch diplomatische Missionen und Verhandlungen mit dem Feind. Während der Schlacht bei Reichenbach am 22.05.1813 wurde er tödlich verwundet von einer russischen Granate, die in einer Gruppe Berittener hinter Napoleon einschlug. Duroc verstarb am nächsten Morgen. Er wurde in der Pariser Notre-Dame Kathedrale beerdigt und 1845 in den Invalidendom umgebettet.

(born 25.10.1772 in Pont-à-Mousson, dec. 23.05.1813 in Markersdorf), the duke of Frioul, a French commander and diplomat, grand marshall of the imperial court (from 1805). Napoleon's first aide-de-camp and his personal friend. Promoted to brigadier general in 1800, and to major general in 1803. On top of the line command duties, Napoleon also charged him with diplomatic missions and enemy negotiations. During the Battle of Reichenbach (22.05.1813) Duroc was fatally wounded with a Russian grenade that hit a group of commanders following the emperor. He died the following morning. Buried at the Notre-Dame of Paris, his body was moved to the Les Invalides Church in 1845.

François Joseph Kirgener

(ur. 08.10.1766 r. w Paryżu, zm. 22.05.1813 r. w Markersdorfie), baron de Planta. W armii francuskiej służył od 1793 r. Brał udział w kampaniach we Włoszech w 1800 r., a po bitwie pod Austerlitz (02.12.1805 r.) otrzymał stopień generała brygady. Był szefem sztabu wojsk inżynieryjnych w Armii Hiszpanii w 1808 r., kierował też pracami saperskimi na wyspie Walcheren. Uczestniczył w kampanii przeciwko Rosji w 1812 r., jako pierwszy przekraczając rzekę Niemen. 13.03.1813 r. awansowany został na generała dywizji. W trakcie bitwy pod Reichenbach, 22.05.1813 r., został zabity przez przypadkowy rosyjski pocisk armatni, który trafił w grupę oficerów podążających konno za Napoleonem.

(geb. 08.10.1766 in Paris, gest. 22.05.1813 in Markersdorf), Baron de Planta, kämpfte in der französischen Armee seit 1793. Er nahm an den Kampagnen in Italien (1800) teil. Nach der Schlacht bei Austerlitz (02.12.1805) wurde er zum Brigadegeneral befördert. Kirgener befehligte 1808 die Ingenieurkorps bei der spanischen Armee und leitete die Pionierarbeiten auf der Insel Walcheren. Er nahm am Russlandfeldzug Napoleons 1812 teil, wo er als erster die Memel passierte. Am 13.03.1813 wurde er zum Divisionsgeneral befördert. Während der Kampfhandlungen nach der Schlacht von Reichenbach am 22.05.1813 wurde er durch eine russische Granate getötet, die in eine Reitergruppe hinter Napoleon einschlug.

(born 08.10.1766 in Paris, dec. 22.05.1813 in Markersdorf), baron de Planta. Kirgener served in the French army from 1793. He took part in military campaigns in Italy (1800), and after the battle of Austerlitz (02.12.1805) he was made a brigadier general. Chief of staff in the engineering troops in the Army of Spain in 1808, he also managed the sapper works on the Walcheren island. He took part in the campaign against Russia in 1812, leading the first troops crossing the river Niemen. Promoted to major general on 13th March, 1813. During the Battle of Reichenbach (22.05.1813) he was killed by a random Russian grenade, which hit a group of commanders following Napoleon on horseback.

Chic
Gig

or

I see the tree
out of focus

*Nephelis
Bongard*

Gmina Miejska
Bolesławiec

Schlesisch-Oberlausitzer
Museumsverbund

Wydawca / Herausgeber / Publisher: Muzeum Ceramiki na zlecenie Gminy Miejskiej Bolesławiec / Muzeum Ceramiki w Bolesławcu im Auftrag der Stadtgemeinde Bolesławiec / Museum of Ceramics in Bolesławiec on behalf of the City Commune of Bolesławiec

Teksty / Texte / Text: © Tadeusz Orawiec

Współpraca przy opracowaniu tekstu / Co-Autoren der Texte / Co-editors: Anja Köhler, Johanna Busch (Schlesisch-Oberlausitzer Museumsverbund gGmbH), Anna Bober-Tubaj, Barbara Glinkowska (Muzeum Ceramiki w Bolesławcu)

Konsultant merytoryczny / Wissenschaftliche Beratung / Content reviewer: dr Andrzej Olejniczak

Tłumaczenie na j. niemiecki / Deutsche Übersetzung / German translation by: © Johanna Busch
Tłumaczenie na j. angielski / Englische Übersetzung / English translation by: © Marek Szpanowski

Fotografie / Fotografien / Photographs: © archiwum UM Bolesławiec (s. 6); Muzeum Ceramiki w Bolesławcu (s. 8, 12, 33, 38); SOMV (s. 7, 17–19, 67, 74, 79, 84); Haus Schlesien, Sammlung Bundesheimatgruppe Bunzlau (s. 53); Grzegorz Matoryn (s. 6–8, 11–12, 24, 29, 34, 41, 43, 46, 50, 53–55, 61, 72, 75–76, 90–91); Wikimedia Commons (s. 59, 80)

Ilustracje / Abbildungsnachweis / Illustrations: © Muzeum Ceramiki w Bolesławcu (s. 10–11, 13–15, 22, 25, 28, 31, 32–33, 37, 42, 44, 47, 49–50, 94–99); SOMV (s. 62, 68, 71, 76, 83, 86–87, 89, 100–101); Haus Schlesien, Sammlung Bundesheimatgruppe Bunzlau (s. 38); Wikimedia Commons (s. 58, 64)

Projekt graficzny, skład i łamanie / Gestaltung, Satz und Umbruch / Graphic design, setting and paging: © Grzegorz Matoryn / matoryn.pl

ISBN 978-83-64757-39-6

Projekt „Opowieści napoleońskie pogranicza polsko-saksońskiego” jest współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz ze środków budżetu państwa w ramach Funduszu Małych Projektów Interreg Polska - Saksonia 2014-2022.

Das Projekt „Napoleonische Geschichten aus der sächsisch-polnischen Grenzregion“ wird durch den Europäischen Fonds für Regionalentwicklung und den Staatshaushalt im Rahmen des Kleinprojektfonds Interreg Polen-Sachsen 2014-2022 kofinanziert.

Project „Napoleonic tales from the Polish-Saxon border“ is co-financed by the European Regional Development Fund and the State Budget under the Small Projects Fund Interreg Poland - Saxony for the years 2014-2022.

Wyłączną odpowiedzialność za zawartość niniejszej publikacji ponoszą jej autorzy. Przedstawione poglądy nie muszą odzwierciedlać oficjalnego stanowiska Unii Europejskiej.

Die Autoren sind für die Inhalte dieser Publikation verantwortlich. Die dargestellten Meinungen geben nicht notwendigerweise die offizielle Position der Europäischen Union wider.

The sole responsibility for the content of this publication lies with the authors. The views expressed do not necessarily reflect the official position of the European Union.

EGZEMPLARZ BEZPŁATNY / KOSTENLOSES EXEMPLAR / FREE COPY

ISBN 978-83-64757-39-6